

DE OORLOG, 22 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20364]

[Zaterdag 22 Augustus 1914]

Inhoudsopgave 22 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20364]	1
DE OORLOG.	2
TELEGRAMMEN.	3
DE GROOTE SLAG IN ELZAS-LOTHARINGEN.	3
Een telegram van den Keizer.	3
Uit Fransche bron.	3
Een oorlogsschatting van 200 millioen francs.	3
De terugtocht der Belgen op Antwerpen.	3
Omsingeling van Namen.	5
Venus en Bacchus in den oorlog.	5
Een katholiek aalmoezenier over den oorlog.	7
De Russen in Pruisen.	8
Aan de Russische grenzen.	8
De havens in Bulgarije.	8
Servische overwinning.	8
Montenegro.	8
In den Kaukasus.	9
Japan en Duitschland.	9
Bededag in Engeland.	9
De inneming van Gent.	9
Samenwerking.	9
Een gevecht?	9
De opmarsch der Duitschers.	9
Aan de Nederlandsche Pers.	10
Na den Dood des Pausen.	10
De eerste samenkomst der Kardinalen.	10
Naar het a.s. Conclave.	10
De laatste oogenblikken van Z.H.	10
De nota van overlijden.	10
In de St. Pieter.	10
Zielelieden.	11
Rouwbeklag.	11
BUITENLAND.	11
God spreekt.	11
Generale absolutie in den oorlog.	11
Generaal Leman.	11
BINNENLAND.	11
AAN DE KATHOLIEKEN VAN AMSTERDAM.	11
Z.H. PAUS PIUS X. †	12
ONZE BROODVOORZIENING.	12
LEDERUITVOER.	12
NEDERLANDERS UIT ZWITSERLAND.	12
DE KLEINE LANDMAN.	12
MAATREGELEN TEGEN OORLOGSCORRESPONDENTEN.	13
DE "TENESSEE."	13
DUITSCH VliegMACHINE.	13
BERICHTEN OPGENOMEN IN EENIGE EXEMPLAREN VAN ONS VORIG NUMMER.	13
DIPLOMATIE.	13
NA HET OVERLIJDEN VAN Z.H. DEN PAUS.	13
DUITSCH VliegMACHINE GELAND.	13
Posterijen.	13
"Gestrande" Amerikanen.	13
Roode Kruis.	14
De handel herstelt zich.	14
De Dood des Pausen.	14
Officieele constateering van het overlijden.	14
De Visschersing.	14
Zielelieden voor Z.H. den Paus.	14
Overbrenging naar den den St. Pieter.	14
Het a.s. Conclave.	15

Naspeuringen van Paul Theelen: 22 augustus 1914

De Italiaansche Pers.	15
DE OORLOG.	15
Een gevecht op de Noordzee?	15
Tegenspraken.	16
Vreemdelingen in Duitschland.	16
De Oostenrijksch-Servische oorlog.	16
Het gevecht bij Mühlhausen.	16
De Franschen in den Elzas.	16
Versterking van het Oostenrijksche leger.	16
De Oostzee niet gevaarlijk.	17
De telegrammen tusschen Duitschland en Engeland.	17
Duitsche lezing over de gevechten in den Elzas.	17
Fransche lezing.	17
Duitsche ruitery in Brussel.	17
Laatste Berichten.	17
De geestdrift te Berlijn.	17
Russische officieren in België.	17
Tegenspraak.	18
Een Servische overwinning.	18
Een Russische inval.	18
De Tsarenfamilie.	18
In België.	18
POSTERIJEN EN TELEGRAPHIE.	18
DE OORLOG.	18
De gruwelen van den oorlog.	18
De Hoekendover, 14 Augustus.	19
Het Duitsche leger in België.	20
Het ultimatum van Japan.	20
Italië en Spanje.	20
De Oorsprong van den Europeeschen oorlog.	21
GEMENGDE BERICHTEN.	25
Als Duitschland wint en als Duitschland verliest.	25
Vreemdelingen in Duitschland.	25
De Engelsche Financiën.	26
Financieel Overzicht.	26
BINNENLAND.	28
ORLOGSFANTASIEËN.	28
MAATREGELEN BIJ HEROPENING DER EFFECTENBEURS.	28
IN NED.-INDIE.	29
NA HET OVERLIJDEN VAN Z.H. DEN PAUS.	29
NEDERLANDERS UIT DEN VREEMDE.	29
SOLDATENMENAGE.	29
SIGAREN VOOR DE SOLDATEN.	29
KONINKLIJK VOORBEELD.	29
ONZE MANNEN AAN DE GRENZEN.	29
HET VERKEER DOOR SUEZ.	29
ECONOMISCH HERSTEL.	30
GEMENGD NIEUWS.	30
Gevecht op de Noordzee.	30
Inkwartiering geweigerd.	30

5

Dit nummer bestaat uit Acht bladzijden.

EXTRABLAD.

10 Omdat wij berichten verwachten naar aanleiding van het overlijden van Z. H. den Paus en omtrent de oorlogs-verrichtingen bij onze Zuidergrens, zullen wij Maandag a.s. weder een Ochtendblad uitgeven.

DE DIRECTIE.

15 DE OORLOG.

De groote slag in Elzas-Lotharingen — De oorlogsschatting van Brussel — De terugtocht van het Belgische leger — Russen in Pruisen.

TELEGRAMMEN.

20 **DE GROOTE SLAG IN ELZAS-LOTHARINGEN.**

BERLIJN, 21 Aug. (Wolffbureau). Uit Deutsche bron. De groote Generale Staf deelt mede, dat de Deutsche legers tusschen Metz en de Vogezen de verslagen Fransche strijdmacht heden achtervolgde en de terugtocht der Franschen in een wilde vlucht ontaardde. Meer dan 10.000 man zijn krijgsgevangen gemaakt en minstens vijftig stuks
25 geschut zijn veroverd. Het overwonnen vijandelijke leger bestond uit meer dan acht legerkorpsen.

BERLIJN, 20 Aug. (Wolffbureau). Te München werd het bericht van de overwinning, door
30 onze troepen gisteren behaald onder aanvoering Rupprecht, door de bevolking met groot enthousiasme begroet. Een groote menigte trok naar het Wittelsbachsche paleis, om den koning een ovatie te brengen. De koning verscheen om te bedanken voor de hem gebrachte hulde. "Ik ben er trotsch op," zei hij, dat mijn zoon aan het hoofd van zijn dappere troepen zoo schoone overwinningen bevocht. Dit is echter nog slechts het
35 begin. Wij hebben nog een zwaren strijd voor ons. Ik vertrouw op de deugdelijkheid van het Deutsche leger, dat ook in dezen strijd overwinnen zal, al zijn de vijanden nog zoo talrijk." De menigte antwoordde met een donderend "hoch" op het koninklijk paar, den Kroonprins, den Keizer van Deutschland en van Oostenrijk.

Een telegram van den Keizer.

40 BRUNSWIJK, 21 Aug. (Wolffbureau). De "Braunschweigische Landeszeitung" meldt: "De Keizer heeft aan zijn dochter, de hertogin van Brunswijk, het volgende telegram gezonden: "God, de Heer, heeft onze brave troepen gezegend en hun den zege verleend. Allen in het vaderland behooren geknielend hunne dankbeden tot hem op te zenden. Moge hij ook verder zijn met ons en ons geheele Deutsche volk."
45

Uit Fransche bron.

[De Fransche legatie te 's-Gravenhage heeft gistermiddag het volgende telegram uit Parijs ontvangen: PARIJS, 21 Augustus. (officieel). In den Boven-Elzas is Gebweiler door de Fransche troepen bezet na een zeer hevig gevecht. De stad Mülhausen is met de
50 bajonet genomen en weer volkomen bezet. Het Fransche leger heeft 27 kanonnen genomen, zes ammunitiewagens en talrijke krijgsgevangenen gemaakt. In Lotharingen strekt de Fransche linie zich uit van de streek ten noorden van Saarburg over Morhange tot Delme.

55 PARIJS, 21 Aug. (Reuter.) Colmar en Mülhausen zijn door de burgers verlaten. Vijfhonderd drie en zestig gevangen genomen Deutsche soldaten en vijftien officieren zijn naar Belfort overgebracht. Morgen worden te Clermont-Ferrard een soortgelijk konvooi verwacht. Er zijn 83 Duitschers, noncombattanten, gearresteerd in de buurt van Mülhausen, terwijl zij dooden en gewonden beroofden. Deze plunderslaars zullen voor
60 den krijgsraad verschijnen.

Een oorlogsschatting van 200 millioen francs.

LONDEN, 21 Augustus. (Reuter.) Officieel. Deutschland eischt van Brussel een oorlogsschatting van 200 millioen francs.
65

ANTWERPEN 21 Aug. (Eigen bericht). Uit een half ambtelijke bron vernam ik, dat burgemeester Max ernstig geprotesteerd heeft tegen den aanslag op de gemeentelijke eigendommen en het privaat bezit der burgerij, waaruit een abnormaal hooge oorlogsschatting moet worden opgebracht. Desondanks wordt de bemiddeling van de
70 administratieve beambten der gemeenten, gesecondeerd door Deutsche militairen, gebruikt om een begin met de inning te maken, terwijl de stad bezet blijft.

De terugtocht der Belgen op Antwerpen.

75 ANTWERPEN, 21 Aug. (Eigen bericht). Alle Belgische troepen te velde, met uitzondering van die in de versterkingen van Namen, en eenige afdeelingen verkenners, welke bij de verbonden legers dienst doen voor plaatselijke aanwijzingen, zijn op Antwerpen teruggetrokken. De stad is ontzaglijk versterkt en zou een langdurige belegering kunnen weerstaan.

80 ANTWERPEN, 21 Aug. (Van onzen Belgischen oorlogscorrespondent). Uit het laatste telegram, hetwelk ik even vóór mijn haastig vertrek uit Brussel afzond, zal u duidelijk zijn gebleken, dat na het verloop der eerst door mij geschreven gevechten bij Diest en Thienen (bedoeld telegram is niet bij ons aangekomen. Red. T.) de Belgische Generale Staf niet anders kon dan den algemeenen terugtocht van Leuven naar

Naspeuringen van Paul Theelen: 22 augustus 1914

85 Mechelen en zoo op Antwerpen, te gelasten. Onze vliegeniers hadden herhaaldelijke
verkenningen gemaakt tot de oevers der Maas en het Duitsche leger op 200 à 300.000
man begroot, terwijl nog onophoudelijk versterkingen uit Duitschland aanrukten. Tegen
zulk een overmacht zou het roekeloos zijn geweest ons leger bloot te stellen, te
meer, daar zijn eigenlijk doel was, den vijand op te houden. Eerst later in den
90 veldtocht zullen de verdiensten van dit bezig houden des vijands openbaar worden. De
terugtocht is overigens een staaltje van voortreffelijke tactiek geweest. Hij
geschiedde zonder noodigen omhaal en de generale staf vertoefde al lang te Mechelen,
later te Antwerpen zonder dat het in 't leger bekend was. Ten slotte werd de
95 terugtocht nog slechts door enkele lichte troepen gedekt, terwijl het den schijn had,
alsof langs het geheele front gevochten werd. Over de gevechten zelf is hier weinig
bekend, maar het zou niet eerlijk zijn te erkennen, dat wij geen bittere verliezen te
betreuren hebben bij Sichem, Geetbetz, Neerlinter, de oude forten van Diest,
Loxbergen, Haelen, Thienen, Cortenacken, Budingen en Aerschot, in welke laatste
100 plaats wij de meeste gewonden hadden, misschien omdat zij het dapperst verdedigd
werd. "De aanval der Duitsche cavalerie was ontzettend en de terugtocht onzer troepen
niet gemakkelijker, omdat op sommige punten onze afgestegen ruitery infanteriedienst
moest verrichtten, terwijl de vastgebonden paarden door Duitsche karabiniers werden
doodgeschoten. Ook hebben de Duitsche mitrailleurs vreeselijk huisgehouden. Het is
105 moeilijk daarover bijzonderheden te geven. De mitrailleurs werden in snelle auto's
tegen ons in het front gebracht. De ellende, die ik op mijn weg naar Antwerpen heb
gezien, is onbeschrijfelijk. Het leek hier en daar op troepen vluchtende zigeuners,
die overvallen zijn. Kleine kinderen vluchtten in hun hemdjes mee, mannen op bloote
voeten duwden een handkarretje of een kinderwagen.

110 GENT, 21 Aug. (Eigen bericht.) Hedenmorgen 7 uur werd een Duitsche vliegmachine boven
de stad gezien. Het gerucht loopt, dat deze te Ostende is neergeschoten. Ook in den
loop van den dag werden boven Gent eenige vliegtoestellen waargenomen. Te Gent zijn
sedert gisteren 20.000 vluchtelingen en 10 treinen met gewonden aangekomen. In de
115 straten van Gent zijn afbeeldingen van Duitsche vliegmachines aangeplakt, opdat de
bewoners deze van de Belgische vliegtoestellen kunnen onderscheiden. Sedert
hedenmorgen is het treinverkeer met Brussel stopgezet. De burgerlijke en militaire
autoriteiten hebben heden in het provinciaal gebouw geconfereerd.

120 ROOSENDAAL, 21 Aug. (Eigen bericht). Volgens mededeelingen van de grenswachten bij
Essen zijn op 5 Kilometer afstand van de grens uhlanen gezien. Volgens onze laatste
inlichtingen is het waarschijnlijk, dat er op Belgisch grondgebied geen groote slag
zal worden geleverd. Het grootste deel van het Duitsche leger trekt over Ciney naar
het zuiden, ten einde de Fransche grenzen te bereiken.

125 ANTWERPEN, 21 Aug. (Eigen bericht.) De legerautoriteiten en de stedelijke magistraten
hebben hedenmiddag allen vluchtelingen uit Brussel en andere plaatsen bij proclamatie
verzocht, naar hunne woonplaatsen terug te keeren. Ik ben naar het station gegaan,
doch kon slechts het tegenovergestelde constateeren. De stroom van vluchtelingen, die
de stad binnenkomen, gaat nog onverminderd door. Wel hebben in de vroegte tal van
130 vluchtelingen hun reis naar Gent voortgezet. Het schijnt, dat de militaire overheid
vernomen had, dat in verschillende deelen der stad wapens en munitie zou zijn
geborgens. Er had althans een streng onderzoek plaats en hedenmorgen is een Duitsch
schip met een groot aantal bommen ontdekt, die, naar vanzelf spreekt, door de
overheid in beslag zijn genomen en in het arsenaal in veiligheid gebracht. Nog steeds
135 komen aan het middenstation treinen vol gekwetsten aan. Zij, die zwaar gewond zijn,
worden op een draagbaar naar beneden gebracht en per ambulance-auto naar het
hospitaal vervoerd. Andere leunen op verplegers van het Roode Kruis. Vanmiddag liep
hier het gerucht, dat de koning te Antwerpen zou zijn teruggekeerd. Pas had deze mare
vat gekregen op de menigte of alles stroomde samen voor het paleis, waar het al
140 spoedig zwart stond van de menschen. De menigte werd in haar vermoeden nog versterkt
door de aanwezigheid van een patrouille gendarmen, die voor het paleis met een
afdeeling van de Guides had post gevat. De nieuwsgierigen werden echter
teleurgesteld, want niemand was te zien. Slechts nu en dan stopte een auto voor de
poorten van het paleis, waaruit dan een hofdignitaris of een andere autoriteit
145 stapte.

Vanmorgen sprak ik korten tijd met twee Duitsche krijgsgevangenen, die hier zijn
binnengebracht. Ik vroeg hun een en ander en zij vertelden mij, dat zij zich de
laatste drie dagen hadden gevoed met krotten en beetwortels, die zij op het veld
hadden gevonden. Dergelijke verhalen over uitgehongerde krijgsgevangenen komen uit
150 alle deelen van het land. Over de vraag, wanneer de toegangen tot Antwerpen zullen

worden gesloten, heeft de proclamatie van heden, door den Antwerpschen burgemeester de Vos uitgevaardigd op last van den gouverneur der stelling Antwerpen, luitenant-generaal Dufour, klaarheid gebracht. In deze proclamatie wordt de burgerij bekend gemaakt, dat vanaf Donderdag de toegangen tusschen de vestingen zijn gesloten. Het verkeer van voetgangers en voertuigen van allerlei aard langs de vestingen zal uitsluitend door de stadspoorten mogen geschieden.

ANTWERPEN, 20 Aug. (Reuter.) Uit zekere bron wordt gemeld: Vrijdag verscheen een Duitse cavalerie-patrouille te Mechelen en werd door onze troepen, in geblindeerde automobielen aangerukt, gedecimeerd. Tien Duitschers werden krijgsgevangen gemaakt. Een vrij sterke voorhoede van Duitse cavalerie is uit Brussel vertrokken in de richting van Oost-Vlaanderen, waarschijnlijk naar Gent. Overal snijden de Uhlanen de telegraaf- en telefoondraden door. De burgemeesters der landelijke dorpen ontwapenen de gardes civiques, om den vijand geen aanleiding te geven op onschuldige boeren en burgers te schieten.

BRUGGE, 20 Aug. (Reuter) Achttien Duitse officieren en 432 man krijgsgevangenen zijn van hier vertrokken naar Duinkerken, geëscorteerd door gendarmen met geveld bajonet. Men zegt, dat zij naar Engeland zullen overgebracht worden.

Omsingeling van Namen.

PARIJS, 22 Aug. (via Londen, Reuter). Officiëel. — Duitse cavalerie-strijdmachten trokken door Brussel in westelijke richting, gevolgd door een legercorps. Namen is gedeeltelijk ingesloten. Een hevig artillerievuur is op Namen geopend om negen uur. De westelijke beweging der Duitse troepen gaat voort op beide oevers der Maas buiten het bereik der forten van Namen.

Venus en Bacchus in den oorlog.

MAASTRICHT, 21 Aug. (Van een bijzonderen correspondent). Ik heb opnieuw, en nu in rustige omstandigheden het oorlogsterrein om en bij Visé bezocht. Het meest juiste beeld kunt ge u vormen van een door den vijand geteisterde en verjaagde bevolking door u voor den geest te halen de inscheping te Rotterdam van eenige honderden tusschendeckspassagiers. Het eenige verschil is, dat in Visé's omstreken de mannelijke bevolking krijgsgevangen wordt gehouden tot hand- en spandiensten voor den opmarsch van 't leger. Hier ziet ge alleen moeders met een zuigeling of met hun beperkt kindergetal. Voorts ongehuwde en ongekapte dames, zonder blanketsel, maar toch met hoge hakjes, nauwe rokjes en open halsjes. Zij geven een eigenaardig bonte schakeering aan die angstig-geagiteerde menigte. 't Zijn de lokvogels uit de estaminets, die zich zelf en haar meesters met schandegeld aan den kost hielpen en in dit kader absoluut niets aanlokkelijks meer overhielden. Ginds treffen we onbezorgd spelende jongens of meisjes van 8-10 jaar, of lamenteerende en jemieerende oude vrouwtjes. Elders een half-dode kranke op een hondenkar als brancard enz. enz. Boerenstand, werkmansstand, winkelstand, ambtenaarsstand, alles ordeloos als een opgeschrikte kudde dooreen. Alles met de ellende op het gezicht, het meewaren inroepend van Hollands rijks- en gemeente-verzorging en van Hollands bekende particuliere liefdadigheid. Hun winkels, stallen, huizen, kelders, schuren werden voor hun oog leeggeplunderd. Een hartverscheurend gegil ging onder hen op, toen er hardvochtig en meedoogenloos het vuur werd aangelegd en zij de daken, die hun van de kinderjaren beschut hadden, in één zagen storten onder de lekkende vlammen. Zij knepen de handen bont en blauw van hun redders, die hen van dat luguber schouwspel kwamen losrukken en hen liefdevol naar Nederlands gastvrijen bodem overbrachten. Wat ik heb kunnen vinden bij mijn onderzoek of hier inderdaad het streng en onverbiddelijk oorlogsrecht wettig is toegepast? Een kind, hoogstens vijftien jaar, vertelde mij, dat na de eerste bezetting en de gedeeltelijke verwoesting van dit socialistisch stadje, alles rustig is gebleven. De bewoners konden 't zeer goed met de doortrekkende Duitse regimenten vinden. Maar eenige bewoners zijn valsch geweest. Toen zij voor de deur van hun woning kuipen met water voor de doortrekkende paarden hadden neergezet, waren kort daarop eenige dieren bezweken. De Duitse officieren hebben op dat bewijs van de onbetrouwbaarheid der Walen, de bedreigde straf voltrokken. Elders beweerden vluchtelingen, dat het niet aangaat, om ter wille van eenige kwaadwillige medeburgers zoo'n vonnis over een gansche gemeente te voltrekken. Anderen schuiven heel de schuld der meedoogenlooze verwoesting op een handje vol voyous in ieder leger aanwezig, dat door het schieten op eigen officieren, de ellende zou hebben veroorzaakt.

Verder op onderzoek, maak ik uit diverse gegevens, in verband met hetgeen de persoon der Duitse soldaten te bestudeeren geeft, een mij zeer waarschijnlijk voorkomend

verloop der gebeurtenissen op. Bacchus schijnt hier slaags geweest te zijn met Venus, dat andere ideaal der moderne uncultuur en der "morale indépendante". In de gelederen der Germaansche mogendheid heeft koning Alcohol zich een niet onaanzienlijk plaatsje weten te veroveren. Aan nek, buik en waterige oogen ziet ge terstond dat, hoe men 't heele volk tot kranige soldaten heeft willen drillen, vele Duitschers toch in hun boezem, den grooten vijand van soldaten-taaheid, soldaten-kalmte en soldaten-discipline hebben laten binnensluipen. Ik zal niet zeggen dat die "eisenfeste Entschlossenheit" om Deutschland, Deutschland van der Maas bis an die Memel, van der Etsch bis an den Belt, über alles te doen heerschen, alleen maar jenevermoed en schnapps-of bier-waanzin is. Doch ge vraag[t] u onwillekeurig af of tal van die bierbuiken op 't oorlogsveld wel veel waard zijn en of zij wel één dag zonder hun kwantum "helles" kunnen blijven. De menschen van "Ich und mein Fläschchen, wir scheiden uns nimmer" zijn een reuzen-strop voor Wilhelm's imperialismus. De meeste regimenten eerbiedigen voorbeeldige tucht. Ik heb boomgaarden gezien waar wel 50.000 man voorbijtrokken en waar geen appel of pruim geplukt was. Anderen, zooals die uit Pommeren, kunnen onmogelijk "netjes" zijn. Waar deze zes-voeters ingekwartierd worden vragen zit onmiddellijk alcoholica en zetten ruw en beestig de flesch aan den mond en ledigen, in einen schluck, minstens een halven liter cognac.

De talrijke herbergen, restaurants en hotels van Visè hadden een talrijke hoeveelheid alcoholica in voorraad. Een eigenaar van een der hotels, bij wien de lichte cavalerie uit Luik met gevolg gewoon is zich te komen "verstrooien," klaagt er over dat zijn cave, die 20,000 flesschen bevatte vóór den inval der Duitschers, geheel door de Pomeranen geledigd is. – Of dat ook, toen deze regimenten sinds de mobilisatie dorst hadden geleden, tot bachanaliën aanleiding heeft gegeven! Die gezelligheids-dranken hebben natuurlijk in den beginne Belg en Pruis verbroederd. Maar 't eind van 't liedje was, als op een dorpskennis, ruzie, vechtpartij, gebruik maken der wapens enz. enz. Daarop heeft Bacchus dit rijk van Venus, vagus-vulgus, aan de vlammen prijs gegeven. De entente cordiale tusschen Trijntje en Wijntje kon, als naar gewoonte, maar een kort poosje duren. Ik liep aan den voet van den Merschberg te soezen over de indrukken en de herinneringen van den dag met hun verklaring en beteekenis, toen onverwacht een sympathieke Limburgsche grijsaard met zijn hartelijk: "Goeien aovond, heer!" mij aan mij zelf onttrok. Hij had behoefte iets te uiten van wat er in zijn diep geloovig gemoed omging. Hij wees naar de rookzuilen, die er nog aan den Maaskant in den mooien, kalmen zomeravond naar boven stegen. Op den gloed, die den horizon als van bloed en wraak deed spreken. "En wat zegt gij er van, heer?" In de onderstelling, dat ik een zelfden geloovigen kijk op de gebeurtenissen had van dezen tijd als hij, vervolgde hij, zonder mijn antwoord af te wachten: "Maar goed, dat de Duitscher het heeft aangestoken! 't Zou veel erger zijn geweest als onze Lieve Heer zelf het vuur uit den hemel had doen regenen! Want dát had er vandaag of morgen toch van gekomen. Zoo kon het niet langer blijven! Een christen mensch begon er bijkans aan te twijfelen of onze Lieve Heer het kwaad nog straft!"

Hij kende sinds jaren die streek daar aan genen kant van ons lieflijk, weelderig Geuldal. Hij wist, hoe veel jong volk van hier, onder de verleiding van hooge loonen, korten werktijd en veel plezier, daarheen waren getogen om er moreel en fysiek onder te gaan of half bedorven terug te komen. Hij betreurde, dat er geen bredere afscheiding was geweest tusschen ons en de Luiker-Walen. Van godsdienst was geen sprake meer in die streken. Als men in de parochies Zondags vier, vijf mannen in de kerk zag, was 't al iets bijzonders. Zondagsochtends gingen zij werken of in de Maas visschen: 's middags drinken en gemeenigheid uithalen. Aan de eeuwigheid werd niet meer gedacht. Voor mijn geest kwamen toen de verjaagden, die op het Kasteel van Eijsden een schuilplaats hadden gevonden, waarvan een groot getal geen "Onze Vader" kende of 't nooit zelfs geleerd had. Een drietal had nog nooit in 't leven gebeden, vóórdát het op 't Kasteel aan 't gemeenschappelijk gebed mee deed. Dat bevestigde wel 's mans beweren. De groote zedeloosheid der verbrande stad en omstreken was, volgens mijn ondervindingrijken zegsman, èn de oorzaak èn tevens het gevolg van het volslagen gemis aan degelijken, practischen godsdienstzin. Vele kinderen brachten de schaamteloosheid mee ter wereld. Als de ouders zich daarom wat bekreunden, was 't enkel om er later geld uit te kunnen slaan. De kleederdracht der vrouwen wordt gaandeweg afgeschaft en nadert al meer en meer tot de tijden van Johannes van Leiden met zijn Wederdoopers. De wulpsche, met de vermaningen der Kerk spottende dansen riepen reeds lang tot den hemel om wraak. Huwelijkstrouw scheen bij velen een dwaasheid. Vrije liefde, zoo al niet een vereischte, dan toch een goede noot om tot de "chic" te behooren. Met groote gezinnen werd de spot gedreven. Het souteneurs- en blanke-slavinnenmetier bloeide welig. Wat er op menige weide en in den stal geschiedde mag in geen christelijk gezelschap genoemd worden met name. Kortom, in die landouwen aan den oever der Maas rees hier en daar een geil wereldje, dat op 't stuk

285 van sexueele ondeden met het oude Rome, zooals de H. Paulus het beschreef, wilde concurreeren. L' Histoire se répète! zoo'n beschaving zonder de leiding in de kracht van Christus ruimt zich zelf op door de factoren, welke zij tegen wil en dank zelf binnenhaalt en aankweekt. Zij maakt de verwording en degeneratie door van het heidensch Keizerrijk: wellust!... gouddorst!... bloeddorst!... gewelddadige verdwijning!

290 Wat een geluk dat Limburgs stoffelijke en zedelijke verheffing thans zoo kennelijk staat in het teeken van "Mane nobiscum, Domme!" "Heer, blijf toch bij ons!" "De wereld kan het zonder den lieven Heer toch maar niet doen!" was bij 't afscheid het vromen woord van den ouden arbeider. De wapenspreuk van Limburgs Kerkvoogd zal wel de blijvende indruk zijn, welken de Missie, door God zelf dezer dagen gepredikt, achterlaat. Iedere Katholieke Zuid-Limburger las haar onvergetelijk in den vuurgloed en in de rookzuilen van 't Luiker-land. Hij kon haar als opsnuiven uit de brandlucht, die ook over zijn hoven en vruchtbare akkers ging. Zij blijft hem in de ooren nadreunen, als het machtig gedaver van de fortbeschieting hem weer in de gedachte komt. "Blijf Gij alleen, o Christus, Limburgs ontwikkeling leiden en bezielen!"

300 **Een katholiek aalmoezenier over den oorlog.**

KEULEN, 21 Augustus. (Eigen bericht). In de "Köln. Volksz." schrijft de weleerw. heer dr. Christ, aalmoezenier, o.m. over een bezoek aan het Cistercienser-klooster in Valdieu, bij Visé. Daar hadden de monniken met de grootste opoffering zeventig 305 Duitsche gevangenen ver van het slagveld heengebracht. Met ontroerende zorg werden daar de soldaten verpleegd, terwijl Belgische dorp bewoners, die naar het klooster gevlucht waren, de verplegers bijstonden. Een Belgische barones hielp met het verbinden der gewonden. De levensmiddelen werden schaarsch, doch men liet het toch aan onze gewonden aan niets ontbreken. Den volgenden dag werd plotseling geroepen: Soldaten, soldaten! Er kwam een bataljon van een Duitsch regiment voetvolk. Soldaten 310 en officieren waren zeer vriendelijk tegenover de kloosterlingen. De monniken en de vluchtelingen gaven aan de uitgeputte manschappen water en ververschingen. Later, toen ik het bataljon weer ontmoette, vroeg mij de officier de monniken van Valdieu toch nogmaals te bedanken. Ik ging van Valdieu naar Dalhem, ten N.O. van Luik. Bij een molen vond ik weer vele Duitsche gewonden. Zij zeiden mij: "wij worden hier goed 315 verpleegd en als kinderen zijn wij opgenomen. Beter kunnen wij het niet hebben". Zij spraken den man en de vrouw aan met "vader" en "moeder". Doch toen den volgenden morgen een Belgische granaat in het dorp sloeg, daar het bivak door een postduif was verraden, voelden zij zich niet geheel meer thuis in het vijandelijk land. Het meest stond ik verwonderd bij het kasteel Argenteau. De edele bewoner, een senator, genaamd 320 Van Zuylen, een der eersten van de katholieke partij heeft zijn kasteel ter beschikking gesteld van de Duitsche gewonden. Hij zelf woonde zoolang in een boerenhoeve. Met zijn personeel en eenige Belgische grensbewoners heeft hij eenige honderden Duitsche gewonden van het slagveld gehaald en verpleegd en het laatste stuk brood deelden zij met hem. Twee geestelijken, één uit Argenteau en één uit Visé 325 hebben onzen gewonden en stervenden de Troostmiddelen van onzen heiligen godsdienst gebracht. De geestelijke van Visé vertelde mij, dat, toen hij in een regen van kogels voor een stervenden soldaat neerknielde, op hem geschoten werd, daar men meende, dat hij knielde om te schieten.

Den volgenden dag vroeg een gewond overste mij, om een godsdienstoefening in het open 330 veld voor de licht-gewonden te houden. Met vreugde voldeed ik aan zijn verlangen. Hoe luisterden allen, Katholieken en Protestanten, naar de predikatie, toen ik hun herinnerde aan de woorden, die de Keizer richtte tot zijn soldaten, die naar China trokken, om n.l. te bidden in de ure des gevaars, en toen ik hen sprak van hun biddende vrouwen en kinderen thuis! Toen knielden zij om het altaar heen en machtig klonk hun lied: "Hier liegt vor deiner Majestät" en "Jesus, dir leb ich, Jesus, dir 335 sterb ich." Daarna ging ik naar een stervenden soldaat die mij verzocht: Neem mij toch mee naar Aken! Ga naar mijn jonge vrouw; breng haar de enkele marken, die ik nog heb en groet haar. Ik heb één kind, het tweede zal ik nimmer zien. Soldaten en Belgische vrouwen en meisjes knielden weenend en biddend om hem heen. Kort daarop was 340 ons gebed: "Heer, geef hem de eeuwige rust."- en men begroef zijn lijk bij de andere. In de kerk van het dorpje Retinne lagen vele gewonden. Een Roode Kruis-zuster vertelde mij, dat de inwoners en vooral de pastoor alles hadden gedaan voor hunne zieken. Ik zelf vond gedurende mijn tiendaagsche reis door deze streek van België vele gewonden in burgerhuizen. Allen zonder uitzondering zeiden mij, dat zij als 345 huisgenooten verpleegd werden. Hetzelfde werd mij verteld door onze gewonden in de hospitalen van Luik. Ik bezocht hen overal, waar ik maar hoorde van Duitsche gewonden. Wel zeide mij menigeen, dat zij door kogels waren gewond, welke van uit de huizen op hen waren afgevuurd, doch geen van alle gewonden, die ik sprak - en het

350 waren vele honderden – zeide, dat hij na zijn verwonding was mishandeld of gekwetst. Wel zijden zij, dat de eersten, die van het slagveld werden weggedragen, Belgen waren. Ook de zielzorg voor Duitsche gewonden wordt door Duitsch-sprekende Belgische geestelijken waar genomen.

Aan een der gewonden vroeg ik: "Is er een priester bij u geweest, die Duitsch sprak?" "Al drie," zei hij. Slechts over één ding klaagden zij: zij hadden geen Duitsche 355 boeken en couranten. Alleen in het Belgische Jesuïeten-klooster "St Servatius" had men voor Duitsche boeken gezorgd. Eens zag ik ook, met welken heldenmoed onze Duitsche soldaten gewonde Belgen redden. In een fort waren vele granaten gevallen. Er volgde een verschrikkelijke ontploffing. Ik was in de nabijheid en ging er heen: ik zag rookende puinen, zwavellucht en gewonde en verbrande lichamen. Onze troepen 360 rukten de Belgische soldaten uit het vuur, terwijl hun eigen kogels nog om hen heen vlogen. Ik meen bovenstaande feiten te moeten meedeelen, om het oordeel over België en zijn bewoners aan te vullen. De gruwelen, het schieten op wagens van het Roode Kruis, verminkingen en mishandelingen zijn helaas waar en niet te loochenen. Vergelijkt men het aantal slachtoffers dezer misdaden met het getal Duitsche 365 verwonden, die door de Belgen trouw verpleegd en gered werden, dan is het Belgische volk te prijzen om zijn edelmoedigheid. Voor de waarheid van bovenstaande feiten sta ik in.

De Russen in Pruisen.

370 LONDEN, 21 Augustus. (Partic.) Naar het "Central News" weet mede te deelen op gezag van een z.g. officieel bericht uit Petersburg is het Russische leger de Pruisische grens overgetrokken. Dinsdag en Woensdag zou er hevig zijn gevochten, waarna de Duitschers werden teruggeslagen en op de vlucht gedreven. De Russen bezetten daarop 375 Lyck in het district Gumbinnen (een vorig bericht heeft reeds melding gemaakt dat de Russen binnen Gumbinnen waren gevallen). Zij rukten daarna op naar Lotzen. Onder bevel van grootvorst Nicolaas zullen 20 legercorpsen Pruisen binnenvallen. [Volgens een telegram ontvangen bij de Fransche legatie te 's Gravenhage is het Russische leger tot een algemeene aanvallende beweging overgegaan en heeft verschillende 380 voorden behaald in belangrijke gevechten te Stalluponen, waar de 1e Duitsche divisie in wanorde is teruggetrokken, met achterlating van 8 kanonnen en twee mitrailleuses.]

Aan de Russische grenzen.

385 BOEDAPEST, 21 Aug. (Wolffbureau). Een bericht aan de "Az Est" uit Czernowitz meldt: De Russen hebben herhaaldelijk gepoogd over de grens de Boekowina binnen te dringen, doch werden telkens teruggeslagen. Tusschen Novosielica en Okna (aan de Dniester in Bessarabië) vooral leden de Russen zware verliezen. De Oostenrijksche troepen bezetten het gebied tusschen Novosielica, Balamoetowka en Rehavenzy en sneden te Okna 390 de telegraafleidingen door, terwijl het Russische postkantoor verwoest werd. De Russen, die op verschillende punten het voortdringen van de Oostenrijksche troepen trachten te verhinderen, werden steeds met verliezen teruggeslagen. De te Krakau verschijnende "Czas" bericht, dat in het militaire hospitaal aldaar opgenomen gewonde soldaten van het Olmutzer infanterieregiment hebben medegedeeld, dat bij Krasnik 395 (niet ver van Kielce, in Russisch Polen) een veldslag heeft plaats gehad en dat de driemaal talrijker vijand door de Oostenrijksche troepen is verslagen.

De havens in Bulgarije.

400 SOFIA, 22 Augustus. (Wolffbureau.) Op bevel van het ministerie van oorlog is de haven van Boergas voor de handelsscheepvaart gesloten verklaard. In de haven van Warna mogen de schepen slechts over dag tusschen zonsopgang en zonsondergang binnenloopen, doch alleen wanneer zij loodsen aan boord hebben.

Servische overwinning.

405 ROME, via Londen, 22 Augustus (Reuter). Uit Nisch wordt d.d. 21 Augustus bericht, dat het hoofdkwartier melding maakte van een schitterende Servische overwinning in een slag bij Loznitza (aan de Bosnisch-Servische grens. Red.) welke vier dagen duurde en waaraan 150.000 man deelnam. Het Oostenrijksche leger, dat de Drina was overgestoken werd teruggeworpen. De verliezen aan beide zijden zijn zeer groot. Een groote buit 410 viel den Serviërs in handen en vele duizenden werden gevangen genomen.

Montenegro.

CETTINJE, 21 Aug. (Reuter). De Montenegrijnen behaalden een overwinning bij Grahovo.

In den Kaukasus.

415 WEENEN, 21 Aug. (Wolff-bureau). Aan de "Sud-Slavische Korr." wordt uit Konstantinopel
geseind: De opstand in den Kaukasus tegen Rusland is in een algeheele revolutie
ontaard. Reeds dagen lang hebben bloedige gevechten tusschen de opstandelingen en de
trouw gebleven Russische troepen plaats. De loop der gebeurtenissen in den Kaukasus
420 en aan de grens wordt in Turksche regeeringskringen met toenemende ongerustheid
gevolgd. Er verschijnen deputaties uit de Kaukasische grensdorpen bij de bevelhebbers
der Turksche troepen, die hun komen smeecken, het Turksche leger te laten
binnenrukken. De toestand begint onhoudbaar te worden.

Japan en Deutschland.

425 LONDEN, 21 Aug. (Reuter.) Het Japansche gezantschap te Londen heeft nog geen bericht
ontvangen omtrent Duitschlands antwoord op het Japansche ultimatum. De gestelde
termijn loopt Zondagmorgen 3 uur Londensche tijd af.

430 LONDEN, 21 Aug. (Partic.). Naar "Central News" uit Shanghai verneemt, verlaten vele
Japanners alsmede vrouwen en kinderen Tsingtau. Men verwacht dat Kiaoshau
gebombardeerd zal worden. De Duitsche Keizer zou den bevelhebber last hebben gegeven
vrouwen en kinderen te sparen, doch de stad tot het bittere einde te verdedigen.

Bededag in Engeland.

435 LONDON, 21 Aug. (Reuter.) Er zijn in het geheele land godsdienstoefeningen gehouden,
waar Gods zegen voor de strijdende legers werd ingeroepen. De koning, de koningin en
prinses Mary woonden den dienst in de Westminster-abdy bij. Vroegdiensten werden
gehouden in de kerken van de voorsteden van Londen. Een groote menigte van allen rang
en stand woonde den dienst in St. Pauls bij. De kooplieden uit de City begaven zich
440 ter kerke alvorens zich met hun zaken bezig te houden. Ook vreemde bezoekers werden
in menigte bij den dienst opgemerkt, voor het meerendeel Amerikanen en Franschen.
Velen toonden zich diep ontroerd. De hedenavond in St. Pauls Cathedral gehouden
dienst was het hoofdmoment van den de samenkomst had tevens de beteekenis van een
plechtig afscheid van meer dan duizend en manschappen, die in actieven dienst. De
445 Londensche soldaten van het territoriale leger met 250 verpleegsters en geneesheeren
waren aanwezig. De Lord Mayor en de mayors der omliggende gemeenten verschenen in hun
staatsgewaden. De dienst eindigde met gezamenlijk gezang van het volkslied.

De inneming van Gent.

450 TERNEUZEN, 21 Aug. (Van een particulieren correspondent.) De dolste berichten doen
langs de Belgische grenzen de ronde. Het Antwerpsche vestingleger zou er in
samenwerking met de Franschen en Engelschen in geslaagd zijn, de Duitschers uit
Brussel te jagen, de Luiksche forten zouden hernomen zijn, enz. enz. Een feit is, dat
integendeel de Duitsche troepen steeds verder noordwaarts trekken. De Uhlanen zwerven
455 over alle landwegen, snijden de telegraaflijnen door en verschijnen met ongelooflijke
snelheid op punten, waar men ze niet verwacht. Gent is reeds overgegeven aan eene
afdeeling ruitery, die er vreedzaam is binnengetrokken. De stations, de kazerne, het
stadhuis en de publieke gebouwen werden bezet. Alle Engelsche en Amerikaansche
journalisten zijn op bevel der regeering weggetrokken. De meesten gingen in Ostende
460 sloop.

Samenwerking.

465 LONDEN, 21 Aug. (Reuter.) In een officieele Belgische verklaring, te Londen
ontvangen, wordt gezegd, dat nu het Belgische leger op Antwerpen is teruggetrokken,
het gereed is samen te werken met de bondgenooten.

Een gevecht?

470 LONDEN, 22 Aug. (Reuter). De "Daily Express" verneemt van gisteren uit Ostende: Een
ontmoeting had plaats hedenmorgen tusschen de bondgenooten en de Duitschers op een
punt waarschijnlijk ten Zuidwesten van Brussel. De uitslag was gunstig voor de
bondgenooten. Uhlanen werden gezien te Waterloo. Officiëel wordt gemeld, dat in
Brussel volslagen rust heerscht.

De opmarsch der Duitschers.

475 Een der bijzondere berichtgevers van het "Hbl." seinde nog uit Vlissingen: "Iemand,
die gisteren laat van Gent kwam, vertelde mij, dat de Duitschers tegen zes uur binnen
waren getrokken. Volgens verdere geruchten zouden de Duitschers van plan zijn via
Brugge naar Ostende te trekken. De Duitsche gevangenen in Brugge werden drie dagen
geleden naar Engeland gebracht. Veel gewonden zijn op het laatste oogenblik van Gent

480 naar Antwerpen vervoerd. Er liggen in Gent nog ongeveer 2500 gewonde Belgen. De bevolking in België heeft thans de opvatting, dat het doel van Duitschland is, België te laten meehongeren, indien door sluiting der zee Duitschland uitgehongerd zou worden. Over het algemeen is de geest zeer gedrukt en de bevolking beangst.

485 **Aan de Nederlandsche Pers.**

WEENEN, 22 Aug. (Korr. bureau). De journalisten- en schrijversvereniging "Concordia" zond aan den heer Elout, redacteur van het "Algemeen Handelsblad" en oud-bestuurslid van den Nederlandschen Journalistenkring een schrijven, waarin "Concordia" verklaart zich gedrongen te voelen om haar welgemeenden dank te betuigen aan de Nederlandsche pers voor haar mannelijke en vriendschappelijke houding, welke het
490 rechtvaardigheidsgevoel zoo goed doet. "Uit ingekomen bladen blijkt, dat de Hollandsche kranten met al de onbegrijpelijke schanddaden, welke in Frankrijk en België plaats vonden, en met de schaamteloze leugenachtigheid der kleine pers, niets gemeen willen hebben. Wij verheugen er ons over, zoo luidt verder het schrijven, dat
495 de Hollandsche pers de monarchie en het Duitsehe rijk in haar verdediging tegen moord en hondsche mishandeling trouw ter zijde staat. Wij verheugen ons te weten, dat zij het in dit opzicht eens is met de geheele bevolking van Nederland. Wij koesteren de hoop, dat de pers en het volk van Nederland zich in hun sympathie door niets het spoor bijster laten maken en aan lasterlijke berichten uit vijandelijke bron nooit
500 geloof zullen schenken."

Na den Dood des Pausen.

De eerste samenkomst der Kardinalen.

ROME, 21 Aug. (Reuter). Heden had de eerste bijeenkomst plaats van het H. College der
505 Kardinalen. Een 23-tal Kardinalen waren tegenwoordig, die allen eerst den gebruikelijken eed aflegden, vervolgens werd de Pauselijke visschersring gebroken, die in het graf des Pausen zal worden gelegd met het zegel, waarmede de Pauselijke bullen werden verzegeld. De begrafenis des Pausen werd bepaald op morgenavond 6 uur en zal in grooten eenvoud plaats vinden. Overeenkomst den wensch van Z. H. zal het
510 stoffelijk overschot worden bijgezet in de gewelven van den St. Pieter, waar zich de graven bevinden des Pausen van vóór de 17e eeuw. Ten slotte werd voorlezing gedaan van de bul van 25 December 1907 inzake het Conclave, waarover, volgens de "Giornale d'Italia", een belangrijke gedachtewisseling zou hebben plaats gevonden.

515 **Naar het a.s. Conclave.**

ROME, 21 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent). Hier is bericht ingekomen, dat de Duitsehe kardinalen Z. Em. Felix von Hartmann, aartsbisschop van Keulen en Z. Em. Frans von Bettinger, aartsbisschop van München, naar Rome zouden zijn afgereisd. [Ook uit België wordt ons gemeld, dat Z. Em. kardinaal Mercier, aartsbisschop van Mechelen
520 per extra-trein uit Mechelen naar Rome zou zijn vertrokken. Red.]

De laatste oogenblikken van Z.H.

ROME, 21 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent.) Vertraagd. De Koning en de Koningin lieten bij den minister-president herhaaldelijk inlichtingen inwinnen over
525 den toestand des Pausen. Toen Mgr. Zampini het H. Oliesel toediende, poogde Z. H. zelf op de gebruikelijke kerkelijke gebeden te antwoorden. Na het ontvangen der laatste H.H. Sacramenten sloot hij de oogen en mompelde met groote berusting en overgave aan Gods raadsbesluit: "Dat Gods wil geschiede! Ik geloof dat 't ten einde
530 loopt."

De nota van overlijden.

ROME, 22 Augustus. (Van onzen bijzonderen correspondent.) Italiaansche bladen weten mede te deelen, dat in het H. College van Kardinalen besproken is de nota, welke
535 betreffende het overlijden aan het corps diplomatique is gezonden. Enkele kardinalen zouden als hun meening hebben uitgesproken, dat het oude protest tegen de overweldiging van Rome, zij 't dan in zachteren vorm wellicht, in deze nota niet mocht worden gemist.

In de St. Pieter.

ROME, 22 Augustus. (Van onzen particulieren correspondent). Duizenden hebben in
540 moeizamen, maar geregelden gang in den St. Pieter voorbij de Sacramentskapel gedefileerd. Eenige personen werden door de warmte bevangen. De kardinalen, de diplomaten en de leden der hofhouding defileerden plechtig voorbij het stoffelijk
545 overschot. Rondom het stoffelijk overschot staan edelgarden met de punt van den degen naar den grond. Enkelen aanzienlijken personen is het vergund met speciale permits

door het Vaticaan zich in de Sacramentskapel te begeven. Rondom den St. Pieter en het Vaticaan is het uiterst druk. Militairen en politie bewaren de orde.

Zielediensten.

550 KEULEN, 22 Augustus. (Part.). De plechtige zielediensten voor Z. H. Paus Pius X werden heden in de Metropolitaanskerk opgedragen.

Rouwbeklag.

555 ROME, 22 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent). De Koninklijke Pruisische gezant bij het Vaticaan heeft namens Z. M. den Keizer Wilhelm II en namens het Duitsche volk zijn rouwbeklag gedaan bij het H. College van Kardinalen. De gezant verzekerde dat de dood des Pauzen den Keizer en zijn volk diep had getroffen. De deken van het corps diplomatique hield een korte toespraak ten Vaticane, de verzekering gevend van zijn deelneming in het groote verlies, dat de katholieke wereld thans lijdt. Hij roemde de
560 groote eigenschappen van Z. H. Z. Em. de Kardinaal Kamerling beantwoordde deze toespraak.

Amsterdam, 22 Aug. 1914.

BUITENLAND.

565 GEMENGDE BERICHTEN.

God spreekt.

De half-officieuze "Nordd. Allgemeine Zeitung" schrijft het volgende: Den 5den Augustus, den onvergetelijken dag van oorlog, boete en gebed heeft de wereld getoond, dat het Duitsche volk nu en nooit meer door God verlaten zal worden, want Deutschland
570 heeft zijn God weergevonden. Als een fabeltje uit oer-ouden tijd herinneren wij ons thans een zeker "Komitee Konfessionslos", hetwelk een zoogenaamde "Kirchenaustrittsbewegung" den vorigen herfst en winter heeft georganiseerd, om ons goed, Duitsch volk wijs te maken, dat het God niet meer noodig heeft. En thans? Nu roept datzelfde volk luide om God, en God hoort zijn jammerlijk roepen, en de
575 dweperij van alle misdadigers is weggevaagd als door een storm! Dat is het werk Gods, die zijn levend Duitsch volk in stilte toespreekt, spreekt in den vreeselijken ernst der tijden, zoodat de harten zich openen voor zijn woord: "Vreest niet, Ik ben met u." God spreekt nu met ons volk, en ons volk verstaat Hem!

580 **Generale absolutie in den oorlog.**

Ter geruststelling van de katholieke soldaten te velde en hunne verwanten herinneren de Duitsche bladen eraan, dat in geval van oorlog de aalmoezenier de ten strijde
trekkende soldaten ook zonder belijdenis der zonden kwijtschelding kan verleenen, indien de poenitent maar berouw gevoelt en het voornemen heeft later zijn biecht te
585 spreken. De katholieke aalmoezeniers zijn ook in hun nieuwe velduniform gemakkelijk te herkennen aan de stola. Als zij vóór den veldslag de hand opsteken, is het ernstig uur gekomen, om met God alles te regelen. De katholieke soldaten moeten dan in stilte berouw verwekken over hunne zonden met het vaste voornemen zich te beteren. Dan maakt de geestelijke het kruisteeken over de katholieke strijders, waarbij hij hun in deze
590 de generale absolutie, de algemeene kwijtschelding van hun zonden schenkt. Wie dan aan God het offer van zijn leven brengt, kan, indien dit offer wordt aangenomen, er vertrouwen in hebben, dat hij een genadigen Rechter zal vinden.

Generaal Leman.

595 De "Köln. Ztg." van 19 Aug. schrijft: "Het Belgische Ministerie van Oorlog heeft vandaag den moed, officieel, iedere verovering van een Luiksche fort vierkant te loochenen. "Tot deze leugen behoort inderdaad een brutaliteit, die men van zulk een officieel bureau niet zou verwachten. Wij verklaren nog eens met nadruk, dat alle
600 Luiksche forten in het bezit der Duitsche troepen zijn, zoodat deze vesting thans een hecht steunpunt voor de verdere operaties van ons Maasleger is. Wij kunnen hieraan toevoegen, dat de commandant der vesting Luik, generaal Leman, heden als krijgsgevangene te Keulen is binnengebracht.

BINNENLAND.

605 Amsterdam, 22 Augustus

AAN DE KATHOLIEKEN VAN AMSTERDAM.

Iederen avond verleent de Roomsch-Katholieke Militairen-Vereeniging in haar gebouw aan den Hoogte Kadijk 30-32 volle gastvrijheid aan de militairen, die daar in telkens
grootere getale komen opzetten. Die gastvrijheid kost geld, veel geld, maar de
610 Vereeniging kan en mag ze niet weigeren, want zij is het aan den Roomschen naam verplicht die gastvrijheid te verleenen. Maar wie helpt haar nu in die edele taak?

Wie reikt haar daarin de behulpzame hand? Want alles alleen doen kan de Mil. Vereen., die toch al voor zoo groote en zoo zware lasten zit, niet. Daarom, Katholieken van Amsterdam, toont uw bekende en beproefde milddadigheid! en zendt uwe gaven en giften
615 aan het adres der Vereeniging of aan ondergeteekende! Overweegt, dat "vreemdelingen herbergen" ook een daad van christelijke barmhartigheid is en dat "soldaten in hun vrijen tijd in een wereldstad des avonds gastvrijheid verleen" in zekeren zin een daad van zielzorg is. Daarom weest barmhartig en helpt ons zorgen voor die zielen!
620 Iedere gift, ook de kleinste, zal dankbaar aanvaard worden B. M. J. VAN ROOY, Directeur-aalmoezenier. 23 Augustus 1914, Prinsengracht 754.

Z.H. PAUS PIUS X. †

H.M. de Koningin wordt bij den plechtigen uitvaartdienst voor den Paus vertegenwoordigd door jhr. v. d. Poll, opperschenker van H. M.'s huis.
625

ONZE BROODVOORZIENING.

In verband met het feit, dat van regeeringswege beslag is gelegd op den in ons land aanwezigen graanvoorraad, zal hetzelfde geschieden met het meel. De burgemeesters van gemeenten, waar meelfabrieken zijn gevestigd, ontvangen van den Minister van Landbouw
630 een aanschrijving om de fabrieken aanstaanden Maandag stop te zetten, ten einde den meelvoorraad te kunnen constateeren. Daarna zullen de fabrieken weer aan het werk worden gezet, doch dan alleen voor rijksrekening malen. Voor de distributie van het meel zal zooveel mogelijk de gewone weg worden gevolgd om ook den tusschenhandel en den commissionnairs hun verdiensten te laten. ("Hbld.")
635

LEDERUITVOER.

Hedenavond zal een koninklijk besluit in de Staatscourant verschijnen, waarbij ontheffing wordt verleend van het verbod van lederuitvoer, zoover betreft leders, niet geschikt voor militaire doeleinden. De ontheffing geschiedt op verzoek van de
640 firma G. van Loo, lederimport, te Waalwijk.

NEDERLANDERS UIT ZWITSERLAND.

De H. IJ. S. M. deelt ons mede, dat de treinen uit Zwitserland, waarmede Nederlanders worden vervoerd, aankomen als volgt: De eerste trein 2.40, midden-Europeeschen tijd,
645 uit Bentheim, aankomst te Amsterdam 5.41, te Haarlem 6.50, te Leiden 7.20, te Den Haag 7.40, te Rotterdam 8.59. De tweede trein 6.40, midden-Europeeschen tijd, uit Bentheim, aankomst te Amsterdam 9.55, te Haarlem 11 uur, te Leiden 11.30, te Den Haag 11.50 en te Rotterdam 12.19.

DE KLEINE LANDMAN.

Hare Majesteit de Koningin opende 10 dezer te 's-Gravenhage de op haar initiatief bijeengeroepen vergadering tot vorming van een Noodcomité. Zij riep de medewerking in van eenige door Haar genoemde lichamen, doch verklaarde uitdrukkelijk, dat iedere Vereeniging, welke tot het gestelde doel wenscht samen te werken, met instemming zal
655 worden begroet. Minister Treub, die als voorzitter optrad, noemde als aanwijzing van een der grondslagen, waarop het werk van het Noodcomité moet rusten: "Van levensmiddelen is het thans niet de vraag wat verkoopbaar, maar wat eetbaar is." Naar aanleiding van die oproeping en die toelichting wil het mij toeschijnen, dat er voor een reeds bestaande, of daartoe op te richten vereeniging een mooi stuk werk valt te
660 doen in de naaste toekomst. Ik wil trachten dit duidelijk te maken. Kent gij, lezer, het begrip "een koe om de melk te geven?" In verschillende plaatsen, vooral daar waar ook kleine akkerbouw is, zijn menschen, welke zich beijveren wintervoedsel voor 1 à 2 koeien op te zamelen. Ze scheren het gras langs de akkerkanten (walling) of huren het grasgewas van een gedeelte dijk of weg, en maken dit tot hooi. Ze teelen op een
665 (meestal gehuurden) akker wat voederbieten of mangelwortelen. Ze bewaren de kleinste of het meerdere afval van aardappelen en koopen er wat "kriel" bij. Kortom, ze brengen, veelal na hun dagtaak, alles bijeen, wat maar kan dienen. 1 of 2 koeien, bij winter op stal te hebben, is voor zoo'n "opzetter" waarborg tegen gebrek. Die menschen bezitten geen geld om die koeien aan te koopen. Ze wenden zich tot een
670 welgestelden, goedhartigen veehouder. Deze koopen dan voor hen op de markt, of kiezen uit hun eigen veestapel één of twee zoogenaamde gelde koeien "waar wat melk onder zit" en geven die "om de melk". De "opzetter" onderhoudt die koeien van November tot Mei en geeft ze dan weer terug. Hij bekomt voor het verstrekte voeder, de van die dieren verkregen melk. En nu? Het is erg te vreezen, dat het om de melk geven dezen
675 herfst niet zal gaan. Ook zullen de opzetters van de Boerenleenbanken thans het geld wellicht niet verkrijgen. Dan zal het verkoopbare veevoeder er zijn, doch de melk (zegge boter, kaas, karnemelk en wei), "het eetbare", de zegen bij winter in menig

680 gezin, zal... ontbreken. Er is plaats en gelegenheid voor weldaden! Risico kan worden
gedekt door assurantie bij de veefondsen. De prijs van rundvee is veel verlaagd. De
kans, dat de waarde der koeien tegen 1 Mei 1915 hooger is dan nu, is niet gering.
Welke vereeniging is bereid? Nadere inlichting geeft desgewenscht, W. O. VISSER (N.
Niedorp).

MAATREGELEN TEGEN OORLOGSCORRESPONDENTEN.

685 Men schrijft ons uit Maastricht: De correspondent van een Engelsch blad, sinds een
dag verblijvende in een hotel te Maastricht, kreeg Donderdagavond bezoek van den
politiecommissaris, hem mededeelend, om den volgenden - Vrijdag - ochtend met den
eersten trein naar Rotterdam te vertrekken, en per eerste gelegenheid weer het kanaal
690 over te steken. Eenige weken geleden werd een correspondent van een Hollandsch
dagblad door de Maastrichtsche politie op transport gesteld naar zijn woonplaats. De
journalist had in een societeit te Maastricht dingen beweerd, die in strijd met de
waarheid waren en waarover aanwezige officieren zich hadden geërgerd. De journalist
is ten politiebureele te Maastricht in verhoor geweest.

695 **DE "TENESSEE."**

Het ss. "Tennessee", hetwelk van New-York is uitgezonden met eenige millioenen
dollars, bestemd voor de in Europa nog vertoevende Amerikanen, is gisteravond voor
den Waterweg gearriveerd.

700 **DUITSCH VliegMACHINE.**

Hedennacht om halftwee werden de inwoners van Gendringen gewekt door het
eigenaardige, hun welbekende geluid van een vliegmaschine, waarschijnlijk een Duitse
vlieger uit Wezel. Af en toe liet de vlieger een zoeklicht schijnen. Na een kwartier
verdween het geluid met een wijden boog in de richting van Emmerik.

705 **BERICHTEN OPGENOMEN IN EENIGE EXEMPLAREN VAN ONS VORIG NUMMER.**

DIPLOMATIE.

710 Zoodra bekend werd, dat de voor Luik aangestelde consul en vice-consul, van Belgische
nationaliteit, vertrokken waren, vermoedelijk om hun militaire plichten te vervullen,
zijn maatregelen genomen om in hun afwezigheid te voorzien.

NA HET OVERLIJDEN VAN Z.H. DEN PAUS.

715 Men seinde ons gister uit 's Gravenhage: De pauselijke vlag is thans halfstok
geheschen van het gebouw van de internuntiatuur aan het Bezuidenhout. Namens de
Koningin heeft gisteravond een ordonnance-officier de betuiging van H. M.'s
rouwbeklag met het overlijden van den Paus aan een secretaris der pauselijke legatie
overgebracht. Evenzoo deed heden uit naam van H. M. de Koningin-Moeder jhr. de
Ranitz, grootmeester van H. M.'s Huis. De Minister van Buitenlandsche Zaken, de
720 meeste hoofden van buitenlandsche missiën alhier en de hooge R. K.
geestelijkheidlegden in het .pauselijk gezantschap condoleance-bezoeken af. Onder de
gezanten was een der eersten, die van het Duitse Rijk, de heer Von Müller.
Afgescheiden van bijzondere diensten in de R. K. kerken zal de volgende week in de
kerk van den H. Jacobus in de Parkstraat een plechtige dienst voor de zielerust van
725 den H. Vader plaats hebben, waarbij het corps diplomatique en de hooge autoriteiten
in Den Haag in de gelegenheid zullen worden gesteld tegenwoordig te zijn.

DUITSCH VliegMACHINE GELAND.

730 Men seint ons uit Arnhem: Gisternacht is een luchtschip over onze grenzen gekomen.
Het vloog over Pannerden, Huissen, Angeren en Herwen-en-Aerd. Bij Angeren was het
niet hooger dan de kerktoren. Door het fort te Pannerden en de grenswacht, bij Herwen
is op het luchtschip geschoten, maar het werd niet geraakt.

Posterijen.

735 De Directeur van het Postkantoor te Amsterdam maakt bekend, dat, tot nader bericht,
gesloten brieven naar Duitschland weder worden aangenomen.

"Gestrande" Amerikanen.

740 Veel grooter dan eergister was gistermorgen aan het Weesperpoortstation de
belangstelling voor den Zwitserschen trein, die een aantal Amerikanen en misschien
ook landgenooten naar hier zou brengen. In de wachtkamer tweede klasse moesten de
reizigers zich bij een inspecteur van politie vervoegen, om zich te legitimeeren en
daarna konden ze, bepakt en bezakt, plaats nemen in de hotel-automobielen, taxi's en
trams.

745 **Roode Kruis.**

Aan de vereeniging Het Nederlandsche Roode Kruis is door de vereeniging "de joodsche invalide" een aantal bedden beschikbaar gesteld.

De handel herstelt zich.

750 Eergisteren zijn zestig beladen wagons uit Duitschland via Nieuweschans te Groningen ingekomen. 33 volle waggons werden verzonden.

De Dood des Pausen.

Officieele constateering van het overlijden.

755 ROME, 21 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent.) De plechtigheid der doodsconstateering had plaats in tegenwoordigheid van de waardigheidsbekleeders van het pauselijke hof. Deze en de ceremoniemeesters stonden bij de deur om den kardinaal-kamerling te ontvangen. Driemaal klopte deze op de gesloten deur der sterfkamer met luide stemme den naam des Pausen roepende. Vervolgens werd de deur
760 geopend en trad de kardinaal binnen. Het bed naderend tikte hij driemaal met een zilveren hamertje op het voorhoofd des Pausen, den naam van dezen roepende. Hierna constateerde de kardinaal-kamerling officieel, dat Pius X overleden was. De doode ligt zacht en kalm met blank gelaat, waarop als 't ware een glimlach speelt.

765 ROME, 20 Aug. (Reuter). Tusschen 5 en 7 uur Donderdagavond was het lijk des Pausen in de troonzaal tentoongesteld en kwamen het corps diplomatique, de hooge geestelijkheid en de civiele autoriteiten, alsmede de zuster van Z. H. de eer bewijzen. In de troonzaal, met rood damast behangen en electricch verlicht, werd dienst gedaan door
770 de eerewacht van het Pauselijk leger in groot uniform. De Paus ligt, gekleed in pauselijk gewaad, op een baar, omgeven door vier waskaarsen, en overhuifd door een baldakijn. Tot morgenochtend zal het lichaam worden tentoongesteld. Daarna wordt het met groote plechtigheid overgebracht naar de basiliek van Sint Pieter. De kardinaal-Kamerling heeft met kardinaal Merry del Val de voorbereidende congregaties van kardinalen gepresideerd. De particuliere bibliotheek van den Paus werd door den
775 kardinaal-kamerling verzegeld. Vervolgens ontving hij de bezoeken van rouwbeklag van de gezanten bij den H. Stoel.

De Visschersing.

780 ROME, 21 Augustus. (Van onzen bijzonderen correspondent.) De pauselijke kamerheer heeft aan den kardinaal-kamerling Z. Em. Della Volpe, den visschersring overhandigd, welken deze aan de kardinalen, als dezen voor den eersten keer na 's Pausen dood vergaderen, zal aanbieden.

Zielediensten voor Z.H. den Paus.

785 ROME, 21 Augustus. (Reuter.) De eerste zielemissen voor de Paus werden om halfvier des morgens opgedragen in de particuliere kapel van den Paus door de Pauselijke kamerheeren Mgrs. Pescini, Bianchi, Respichi en Marzolini. Om halfzes begonnen alle klokken van Rome gedurende een half uur te luiden, om den dood van Z. H. aan te kondigen. De zuster en de nichten van den Paus verlieten het Vaticaan om tien minuten
790 over halfvier en begaven zich naar haar woning. Tegen zes uur werd in de kamer van den Paus een klein altaar opgericht, waar kardinaal Bisleti en de Monseigneurs Bressan en Arborio Mella di S. Eliade de H. Mis opdroegen. De Palatijnsche garde werd om vijf uur toegelaten om de hand des Pausen te kussen.

795 **Overbrenging naar den den St. Pieter.**

ROME, 21 Augustus. (Reuter.) Hedenmorgen te 9 uur zou de overbrenging plaats vinden van het stoffelijk overschot des Pausen naar de Sacramentskapel in den St. Pieter. Een groote drukte heerschte reeds vroeg op het St. Pietersplein en de politie had daarom uitgebreide maatregelen genomen tot handhaving der orde, bijgestaan door
800 militairen. Zonder eenige stoornis kunnen de geloovigen, tusschen de houte afzettingen langzaam voortschuivend, zich naar de Sacramentskapel begeven, waarvan de hekken zijn gesloten. In den St. Pieter doen edelgarden dienst. De poenitentiarrissen van Sint Pieter bidden rondom het lijk.

805 ROME, 21 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent). Met groote plechtigheid, inzooverre dit nog na de inneming der pauselijke Staten mogelijk is, heeft de overbrenging plaats gehad van het stoffelijk overschot des Pausen naar de Sacramentskapel van St. Pieter. De lijkstoet zou door het Vaticaan naar den St. Pieter trekken en alle zalen, loggia's, trappen en gangen waren door kaarsen

810 verlicht. Een aantal personen met speciale toegangskaarten waren tot de Salla Ducale
en de Salla Regia toegelaten. De heeren waren in rok, de dames in zwart met zwarte
sluiers gekleed. De Palatensche garden stond "en haie" opgesteld. Toen de stoet
voorbijtrok, maakte zich een groote ontroering van allen meester, voorop gingen
815 palfreniers met brandende toortsen. Dan kwamen de poenitentiarissen, achter dezen
volgden de sacristijn en de sub-sacristijn, alsnu kwam het praalbed met het lijk,
omringd door de nobelgarden en officieren van de pauselijke lijfwacht en gedragen door
de sedarii. Onmiddellijk achter het lijk schreden de familieleden des Pausen, gevolgd
door het H. College van Kardinalen, van wie de deken en de subdeken voorop gingen.
Achter het H. College schreden de majordomus, de ceremoniemeesters, de
820 geheimkamerheeren, de assistent bij den Pauselijken troon, de maarschalk van het
Conclave en het corps diplomatique allen in ambtsgewaad. Langzaam trok de lijkstoet
door het Vaticaan, de trap af naar de kapel. Aan den ingang der kapel werd de
plechtigheid der eerste absolutie verricht, terwijl de stoet werd opgewacht door het
geheele kapittel van het Vaticaan. De basiliek was electricch verlicht. Onder
825 aanhoudend gebed trok de lijkstoet tot voor het confessie-altaar, waar het lijk op
een baar werd geplaatst, terwijl het koor de liturgische gezangen uitvoerde. De
familie schaarde zich aan de eene zijde, de Kardinalen schaarden zich aan den anderen
kant van het altaar. Achter hen plaatsten zich de hooge geestelijke en wereldlijke
waardigheidbekleeders. Vervolgens had de tweede plechtige absoute plaats. Dan trokken
830 de Kardinalen zich terug en begaf zich het kapittel naar de sacristie. Het stoffelijk
overschot werd vervolgens overgebracht naar de Sacramentskapel. Bij het binnegaan
der kapel luidden de doodsklokken. In den loop van den dag zal alsdan het volk tot de
kapel worden toegelaten, n.l. tot bij het hek, waarachter het lijk is tentoongesteld.
Wat de ceremoniën in het Vaticaan betreft, zij nog gemeld, dat de aankleding van het
835 stoffelijk overschot met de pauselijke gewaden plaats had in tegenwoordigheid van den
Kardinaal Kamerling, de hoofden van religieuze orden, familieleden, ceremoniemeesters
en grootwaardigheidbekleeders bij het Pauselijk Hof. Het lijk werd gelegd op een
praalbed, dat met een goud-doorweven kleed was gedekt.

840 ROME, 21 Augustus (Reuter). Het lichaam van den Paus is om half tien naar de Basiliek
van Sint Pieter gebracht. Aan den indrukwekkenden stoet namen deel een afdeeling
gewapende Pauselijke soldaten, het Pauselijk hof, twee en twintig kardinalen, aan
wier hoofd de kardinaal-kamerling della Volpe, vele bisschoppen en aartsbisschoppen.
Het kapittel van Sint Pieter nam het lichaam des Pausen bij den ingang van de
845 basiliek in ontvangst; het koor zong de ritueele gebeden. Bij het Confessie-altaar
werd in tegenwoordigheid van de Kardinalen de absolutie gegeven; vervolgens werd het
lijk overgebracht naar de Sacraments-kapel, waar het omgeven van waskaarsen werd
neergezet. Edelwachten brachten de eerbewijzen. Om kwart over elf was de plechtigheid
geëindigd en werd het publiek toegelaten. Vele duizenden personen, die op het plein
850 van St. Pieter wachtten tot het hek geopend werd, stroomden binnen. Karabinieri doen
dienst zoowel op het plein als binnen de Sint Pieter.

Het a. s. Conclave.

ROME, 21 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent.) De kardinaal-kamerling heeft
855 reeds maatregelen genomen en architecten opdracht gegeven, om het Vaticaanse Paleis
in gereedheid te brengen voor het te houden Conclave.

De Italiaansche Pers.

ROME, 21 Augustus. (Van onzen bijzonderen correspondent). De Italiaansche bladen
860 wijden over 't algemeen zeer waardeerende artikelen aan den grooten doode, al kunnen
socialistische en liberale bladen zijne ware beteekenis niet omlijnen. Alle
katholieke bladen en zelfs ook niet-katholieke verschijnen in rouwrand.

DE OORLOG.

865 Een gevecht op de Noordzee?

IJMUIDEN, 21 Aug. (Particulier). De stoomtrawler "Maria van Hattum" rapporteert:
Gisteren waren wij ten Noord-Westen van de Haaks en lagen tusschen eenige Engelsche
torpedobooten. Plotseling werd een groot Duitsch oorlogsschip aan den horizon
zichtbaar en verschenen spoedig daarop nog eenige Engelsche torpedobooten, 11 in
870 getal. Een gevecht ontstond, waarop wij onze netten innamen en maakten dat wij
wegkwamen. De kogels vlogen tot op korten afstand, ongeveer 40 meter, van de trawler.
Den afloop van het gevecht kunnen wij niet mededeelen.

875 IJMUIDEN, 21 Augustus. (Particulier.) Door het s.s. "Nicolaas" werd uit Edinburg te
IJmuiden overgebracht 37 Nederlanders, die behoorden tot de bemanning van 6 Duitsche

haringloggers, welke door Engelsche oorlogsschepen in den grond waren geboord, nadat de bemanning van boord was gehaald. De Duitsche bemanning werd door de Engelschen gevangen gehouden.

880 **Tegenspraken.**

BERLIJN, 21 Aug. (Wolffbureau). In verschillende buitenlandsche bladen werd gemeld, dat de generaals Von Emmich, Von Deimling en Von Marwitz gewond, gedood of gevangen genomen werden. Deze berichten zijn onjuist. Duitsche bladen maakten uit de berichten over het gevecht bij Schirmach, dat daarbij zwaar geschut verloren ging. Zware 885 artillerie nam aan het gevecht niet deel. Slechts eenige bataljons infanterie met enkele veldkanonnen.

Vreemdelingen in Duitschland.

BERLIJN, 20 Aug. (Wolff bureau.) In de "Matin" en andere Fransche bladen werd 890 beweerd, dat onderdanen van met Duitschland in oorlog zijnde staten in Duitschland aan onmenselijke behandeling, vervolging een berooving bloot stonden. De met de bescherming van de Fransche, Russische en Belgische onderdanen belaste Spaansche gezant alhier, Palo de Bernabé, machtigde het departement van buitenlandsche zaken in zijn naam deze onjuiste berichten op de meest besliste wijze tegen te spreken. De 895 Spaansche gezant verklaart, dat de vreemdelingen van de zijde der Duitschers met alle hun door hun treurigen toestand verschuldigde tegemoetkoming en achting zijn behandeld. Vrijwillige verklaringen, die de betrokken vreemdelingen den gezant deden toekomen, vormen hiervoor het bewijs. Natuurlijk veroorzaakte de militaire noodzakelijkheid maatregelen waaronder de vreemdelingen tijdelijk hadden te lijden, 900 maar in alle gevallen zijn die maatregelen, dadelijk ingetrokken, zoodra bleek, dat ze niet meer noodig waren. De gezant betreurt het echter, dat de burgers der vijandelijke landen, zelfs oude, zieke lieden, en vrouwen en kinderen, ten gevolge der militaire voorschriften, nog steeds niet over de grens worden gelaten. Ook de 905 Duitsche regeering betreurt het, dat dit noodzakelijk is. Harde maatregelen zijn in oorlogstijd helaas niet te vermijden, dat zullen ook de in vijandelijk land teruggehouden Duitschers moeten ondervinden. Door de Duitsche regeering zijn reeds stappen gedaan om zooveel mogelijk zulke hardheden, die onschuldigen treffen, tegen te gaan. Weldra mag een desbetreffende maatregel worden verwacht.

910 **De Oostenrijksch-Servische oorlog.**

NISCH, 21 Augustus. (Reuter.) Half-officieel. De Serviërs achtervolgen de uiterste linkerflank van den vijand, tot aan de Drina. De rechter- en linkervleugel van de Oostenrijkers trekken terug. Nabij Staramoldava zijn Oostenrijksche pakhuizen en schepen verwoest.

915

Het gevecht bij Mühlhausen.

PARIJS, 20 Aug. (Reuter). Een avondtelegram uit Belfort meldt, dat het gevecht bij Mühlhausen voor de Duitschers vernietigend was. De infanterie en artillerie openden een moorddadig vuur. Geweren en munitiewagens alsmede zeshonderd krijgsgevangenen 920 vielen in handen der Franschen.

De Franschen in den Elzas.

PARIJS, 20 Aug. (Reuter.) Een communiqué meldt, dat de Fransche troepen in den Elzas, tusschen Mühlhausen en Altkirch een schitterend succes hebben behaald. De Duitschers 925 trekken terug naar den Rijn. De krijgsoperaties in Lotharingen waren gisteren niet zoo voorspoedig als gedurende de voorgaande dagen. De Fransche voorposten stootten op zeer sterke stellingen en werden gedwongen terug te trekken naar het hoofdleger bij de Seille en het Marne-Rijnkanaal. De forten van Luik zijn nog steeds niet ingenomen, terwijl die van Namen nog niet zijn aangevallen.

930

Versterking van het Oostenrijksche leger.

WEENEN, 21 Aug. (Wolffbureau). Door een gisteren uitgevaardigde bekendmaking worden opgeroepen op 24 Augustus alle reserve-manschappen, die voor den oogst werden gebruikt, de aanvullingsreservisten en de landstormmanschappen; op den 24sten 935 Augustus de reserve en de aanvullings-reserve van de Hongaarsche landweer, die reeds als overcompleet met verlof waren ingerukt; eveneens op den 24sten Augustus allen, die tot de lichte van dit jaar behooren en nog niet opgeroepen zijn, benevens de vrijwilligers voor één jaar en de aanvullings-reservisten en op 25sten Augustus alle 940 onderdaan zijn en gediend hebben.

De Oostzee niet gevaarlijk.

BERLIJN, 21 Augustus. (Wolffbureau). De Oostzee is vrij. Herhaalde verkenningen van onze strijdmachten ter zee tot aan de Finsche golf leverden het bewijs, dat in de Oostzee geen vijandelijk vaartuig te zien is. Voor neutrale schepen dreigt dus ook in de Oostzee ten zuiden van de Finsche golf geen gevaar.

De telegrammen tusschen Duitschland en Engeland.

BERLIJN, 21 Augustus. (Wolffbureau). Het "Berliner Tageblatt" zegt naar aanleiding van de wisseling van telegrammen tusschen de Duitsche en Engelsche regeeringen: "Hieruit blijkt, hoe gemakkelijk in de laatste dagen van Juli de oorlog had kunnen vermeden worden, hoe een vreedzame oplossing nabij was, totdat door het mobilisatiebevel van Rusland alles werd omvergeworpen." De "Voss. Zeit." schrijft: "Het was inderdaad een misverstand, dat Engeland den oorlog tusschen Duitschland en Frankrijk wilde verhinderen, een misverstand ook. dat het voornemens was Frankrijk de onzijdigheid in acht te doen nemen en dit zelfs zou waarborgen. Grey heeft daarvoor heel geen moeite gedaan, heeft veeleer den oorlog tusschen Duitschland en Frankrijk gewenscht en bevorderd. Het is duidelijk, dat Duitschland den vrede met Rusland wilde, daartoe geschikte voorstellen deed. Rusland heeft deze pogingen verijdeld en de krijgsfurie losgelaten. Duitschland heeft ook den oorlog met Frankrijk willen verhoeden, indien de neutraliteit ware gewaarborgd. Doch Engeland heeft geweigerd de Fransche neutraliteitsverklaring uit te werken en er borg voor te blijven. Wie is de schuld van den Duitsch-Franschen oorlog? Op de eerste plaats Engeland. De "Lokal-Anzeiger" schrijft: "Het is nog eens te meer bewezen, dat de Czaar het geweest is, die den vrede van Europa misdadig heeft verbroken". En de "Kreuz. Zeit." is van oordeel, dat het telegram van den keizer aan den Engelschen koning d.d. 1 Augustus het onweerlegbaar bewijs is, dat Frankrijk niet door Duitschland werd overvallen.

Duitsche lezing over de gevechten in den Elzas.

BERLIJN, 21 Aug. (Wolffbureau). De groote generale staf deelt het volgende mee: Onder aanvoering van den kroonprins van Beieren hebben gisteren alle Duitsche stammen de overwinning behaald in de veldslagen tusschen Metz en de Vogezen. In Lotharingen is de opdringende vijand over de geheele linie met zware verliezen teruggeslagen. Vele duizenden werden gevangen genomen, en veel geschut viel in onze handen. De einduitslag is nog niet te overzien, daar het slagveld uitgestrekter is dan in 1870-71. Onze troepen zijn ook heden bezielde door een onweerstandbaren aandrang om voorwaarts te rukken den vijand te achtervolgen en den strijd voort te zetten.

Fransche lezing.

BELFORT, 21 Augustus. (Reuter.) Mühlhausen is weer door de Franschen bezet. Zij namen een batterij, zes kanonnen met munitiewagens en 600 Duitsche soldaten werden krijgsgevangen gemaakt.

Duitsche ruitery in Brussel.

PARIJS, 21 Aug. (Reuter). Een aanzienlijke kolonne Duitsche ruitery heeft Brussel bezet.

Laatste Berichten.

De geestdrift te Berlijn.

BERLIJN, 22 Augustus. (Wolffbureau.) Na het bekend worden der overwinningsberichten in Elzas-Lotharingen gisteren, ontstond er in de hoofdstad groote geestdrift. Berlijn vlagt en juicht als in de dagen van 1870. Duizenden verzamelden zich tot in de late avonduren Unter den Linde. Aan de keizerin, die zich naar het paleis der kroonprinses had begeven, werd een ovatie gebracht. Tot na het middernachtelijk uur wachtte de menigte op verdere nieuwsberichten van het oorlogsterrein. Alle openbare lokaliteiten waren overvol en de geestdriftige stemming groeide steeds aan. In Brunswijk bracht de dochter des keizers, hertogin Victoria Louise, persoonlijk het telegram haars vaders naar de kazerne en deelde het van uit haar automobiel aan de bevolking mede: Ook uit de provincie komen talrijke berichten over den grooten geestdrift, die overal heerscht, naar aanleiding der Duitsche overwinning. In Zuid-Duitschland vooral is men fier en trotsch, dat de schitterende overwinning onder commando van den Beierschen kroonprins werd bevochten.

Russische officieren in België.

WEENEN, 22 Aug. (Korr. Bureau). De "Zuid-Slavische Korresp." meldt uit goede bron te hebben vernomen, dat de door Oostenrijksche troepen verslagen Servische afdeelingen door Russische officieren werden aangevoerd, die vrijwillig bij het Servische leger

hebben dienst genomen.

1010 **Tegenspraak.**

WEENEN, 22 Aug. Het Kon. Bureau is gemachtigd, de door het Servische persbureau brutaal verbreide en geheel leugenachtige berichten over een ontmoeting tusschen Servische en Hongaarsche troepen, waarbij de laatste groote verliezen aan manschappen en materiaal geleden zouden hebben, volkomen tegen te spreken.

1015 **Een Servische overwinning.**

PETERSBURG, 22 Aug. (Reuter). Na de schitterende Servische overwinning bij Matschwa op de Oostenrijkers werden deze totaal teruggeslagen en moesten zij in allerijl naar de bruggen vluchten over de Drina. Over heel de linie werden ze achtervolgd. De Serviërs maakte 40 kanonnen buit, bovendien paarden, ammunitie enz. enz.

1020 **Een Russische inval.**

SINT PETERSBURG, 22 Augustus. (Reuter. Officieel.) Russische troepen trokken de rivier de Sbrutch over en vielen Oostenrijksch gebied binnen. In Oost-Pruisen wierpen Russische vliegers bommen op Duitsche militaire gebouwen.

1025 **De Tsarenfamilie.**

MOSCOU, 22 Aug. (Reuter.) De Tsaar en familie vertrokken heden naar Tsarskoeselo.

1030 **In België.**

EYSDEN, 22 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent. M.) Teruggekomen van een zwerftocht in en rondom Luik. Te Libramont in Z.-O. België is een groote Duitsche troepenmacht gedurende twee dagen slaags geweest met de Franschen. De Duitschers wilden achter de fortelinie van Namen omtrekken. Ze werden teruggeslagen met ontzaglijke verliezen. Er wordt gesproken van duizenden doden en gewonden. Over den slag in midden-België kan ik van Luik uit niets te weten komen. In Luik zijn verschillende proclamaties aangeplakt, waaronder een, dat de provincie Luik 50 mill. frs. oorlogsschatting moet betalen. Een andere proclamatie roept werklieden op om de fortin aan den linker Maas-oever te helpen versterken. Weer een ander vermeldt, dat te zes uur 's avonds alles moet gesloten zijn en niemand meer op straat mag verschijnen. Een verbod is uitgevaardigd tot verkoop van alcoholische dranken. De uitgifte is aangekondigd van frcs. 500.000 aan geldbons. Den vorigen nacht is volgens de Duitschers weer door burgers geschoten, waarop gisteren en hedennacht verschillende personen werden gefusilleerd en verscheidene huizen in brand gestoken. De bevolking is zeer opgewonden.

1045 **POSTERIJEN EN TELEGRAPHIE.**

Alle telegrammen voor Egypte worden slechts aangenomen op risico der afzenders. De bijzondere telegrammen voor en over Egypte moeten gesteld zijn in verstaanbare Engelsche, Fransche, Arabische of Turksche taal en moeten onderteekend zijn, terwijl de overeengekomen adressen niet zijn toegelaten. De bijzondere telegrammen voor en over Japan moeten gesteld zijn in verstaanbare Japansche, Engelsche of Fransche taal, worden slechts aangenomen op risico der afzenders, zijn aan censuur onderworpen en kunnen opgehouden worden zonder eenige mededeeling aan de afzenders.

1055 **DE OORLOG.**

De gruwelen van den oorlog. — Het ultimatum van Japan. — Italië en Spanje. — De oorsprong van den oorlog.

1060 **De gruwelen van den oorlog.**

Het kon niet uitblijven, dat de Belgische regeering een ernstig woord richtte over de niet te ontkennen wreedheden van Duitsche troepen in België. Natuurlijk is niet het geheele leger daarvoor verantwoordelijk, doch dat schandelijke feiten zich konden voordoen als in de laatste dagen gebleken zijn, mocht niet zonder protest blijven.

1065 Door bemiddeling van een neutrale mogendheid heeft de Belgische regeering zich nu tot de Duitsche gewend met de volgende protestnota: "België, dat den vrede wilde, is genoodzaakt door Duitschland de wapenen op te nemen en een wettige verdediging te stellen tegenover een aanval, die niets rechtvaardigt, en die strijdig is met de ernstige overeenkomsten der tractaten. Het stelt er zijn eer in, den strijd loyaal te voeren en alle regelen der wetten en gebruiken van den oorlog in acht te nemen. Sedert het binnentrekken der Duitsche troepen op zijn grondgebied, heeft zijn regeering in alle gemeenten doen publiceeren en zijn bladen hebben elken dag herhaald, de bepalingen, die aan de burgers niet-combattanten verbieden, oorlogsdaden

1075 te verrichten tegenover de troepen en de militairen, die het land overweldigden. De
inlichtingen, waarop de Duitsche regeering zich thans geloofd te kunnen beroepen om
te beweren, dat de Belgische bevolking het volkenrecht overtreedt en niet de minste
1080 achtung waardig is, berusten stellig op dwaling. De regeering protesteert zoo
krachtig mogelijk tegen de juistheid der geuite beweringen en tegen de schandelijke
bedreigingen met weerwraak. Indien het een of andere feit, strijdig met de wetten van
den oorlog later mocht worden vastgesteld, zou er gelegenheid bestaan het juist te
1085 waardeeren, rekening te houden met de begrijpelijke opwinding, die de wreedheden,
door de Duitsche soldaten bedreven, onder het Belgische volk, een door en door
eerlijk volk, energiek in de verdediging van zijn rechten en in zijn eerbied voor de
menschelijkheid, uitlokken. Lang zou reeds de lijst zijn van die gruwelen, indien wij
haar thans moesten publiceeren. Geheele streken zijn verwoest en afschuwelijk feiten
1090 zijn in de dorpen van België bedreven. Een comité, gevestigd aan het departement van
justitie te Brussel, stelt den catalogus dier gruwelen met een nauwgezette
onpartijdigheid vast. Ziehier, bij wijze van voorbeeld, eenige feiten, die den
gemoedstoestand en de wijze van optreden van verschillende Duitsche troepen schetsen.
1095 I. Een troep uhlanen, die Linsmeau bezetten, werd aangevallen door eenige
infanteristen en door twee veldwachters, die zich als tirailleurs hadden opgesteld.
Eén Duitsch officier werd gedood. De Duitsche soldaten geloofden, dat de officier was
aangevallen door burgers. Dit nu is absoluut onjuist; de De Belgische officieren
wisten, dat de Duitsche officier gedood was door hun mannen en ze hadden bevel
1100 gegeven aan den burgemeester van Linsmeau den Duitschen officier te begraven. Het
onderzoek liep speciaal over deze quaestie. Het heeft op de meest formeele manier
vastgesteld, dat de inwoners van Linsmeau zich zorgvuldig van elke daad van
vijandschap hebben onthouden. De burgemeester van de gemeente heeft, naar hij
herhaaldelijk verklaarde, zich borg gesteld tegenover den commandant der Duitsche
1105 troepen. Het was tevergeefs. Het dorp werd in den avond van 10 Augustus door een zeer
talrijken troep uhlanen overstroemd, gevolgd door artillerie en mitrailleuses. Ze
verbrandden en verwoestten met kanonschoten twee hoeven en zes huizen. Ze dwongen
alle mannelijke inwoners van het dorp hun woningen te verlaten en hun wapenen in te
leveren. Niettegenstaande dat, verdeelden ze de mannen in drie groepen. De mannen van
1110 een dezer groepen werden met behulp van touwen gebonden. Elf van deze boeren werden
in een kuil geplaatst, waar men ze heeft gevonden, den schedel door slagen met den
kolf van het geweer verbrijzeld. Allen zijn overleden. De anderen werden tusschen de
paarden geplaatst en naar het veld meegevoerd, elk oogenblik bedreigd, te worden
gefusilleerd. Eindelijk werden zij losgelaten onder bedreiging, dat de dorpen totaal
1115 verwoest zouden worden, wanneer iemand des nachts zijn huis zou verlaten.
In den nacht van Maandag 10 op Dinsdag 11 Augustus zijn de uhlanen in grooten getale
te Velm gekomen, waar de bewoners sliepen. Zonder eenige uittarting schoten de
Duitschers in het huis van den heer Deglime-Gevers, drongen er vervolgens in door,
terwijl zij het huisraad stuk sloegen en het geld stalen. Zij staken de schuur in
1120 brand, waarbij de oogst, de landbouwgereedschappen, zes ossen en het gevogelte
verbrandden. Zij brachten de vrouw half naakt op een halve mijl afstands van het
huis, waarna zij op haar schoten zonder haar te raken. Den echtgenoot voerden zij
mede in een andere richting, vuurden ook op hem en doorschoten hem met drie kogels.
Hij is stervend. Dezelfde uhlanen hebben evenzoo het huis van den spoorwachter
1125 geplunderd en verbrand. De Duitsche troepen hebben bij het agentschap van de
Nationale Bank te Luik voor frs. 400.000 aan 5 francs-biljetten, die nog niet
gestempeld waren (hetgeen eerst op order van het bankbestuur te Brussel moest
gebeuren) weggenomen. Het stempel was bij den drukker. De Duitsche overheid heeft
bevel gegeven tot stempeling en gebruikt ze nu.

De Hoekendover, 14 Augustus.

Aan den commandant van de 1ste afd. artillerie te Cumptich. Nota van inlichtingen,
ingewonnen omtrent het gedrag van de Duitsche ruitery te Orswael en Neerhespen op
10, 11 en 12 Augustus: 1o. Feiten, vastgesteld door den boer Jef. Dierickx van
1130 Neerhespen. Een grijsaard uit de gemeente kreeg een gebroken arm op drie plaatsen
boven elkander en werd daarna aan de voeten opgehangen en levend verbrand. 2o.
Verschillende personen uit Orsmael werden op niet nader aan te duiden wijze
mishandeld; jonge meisjes én kinderen eveneens. 3o. Een carabinieri, gewond en
gevangen genomen, werd opgehangen en de Belgische soldaat, die hem verzorgde, werd
1135 gefusilleerd tegen een telegraafpaal aan den weg van St. Truyen. Het dierlijke in den
mensch schijnt dus in dezen oorlog wél te zijn losgebroken! En de legerautoriteiten,
die zoo nauw gezet vaak de formaliteiten naleven, mogen de verantwoordelijke
bevelhebbers een geduchte les tot afschrikking toedienen. Van de Duitsche zijde wordt
een onderzoek ingesteld, naar de wijze, waarop Duitsche onderdanen in het begin van

1140 deze maand in België zijn behandeld. Staatssecretaris dr. Delbrück, de
plaatsvervanger van den rijkskanselier, heeft n.l. den volgenden "oproep"
uitgevaardigd: "In de Deutsche pers komen verschillende berichten voor over
1145 molestaties, waaraan onze landslieden in de eerste dagen van Augustus van dit jaar in
België bloot stonden. Het algemeen belang eischt, dat officieel worde vastgesteld, in
hoeverre deze mededeelingen op waarheid berusten. Allen, die op grond van eigen
aanschouwing kunnen verklaren, dat door de Belgische bevolking of autoriteiten
mishandelingen of wreedheden gepleegd zijn jegens Deutsche onderdanen of vergripping
aan hun bezittingen, worden opgeroepen om de politie van de plaats, waar zij zich
1150 ophouden, van hun bevindingen mededeeling te doen. De districtsbesturen zijn belast
met het in ontvangst nemen van de daarnaar opgemaakte protocollen en deze bij het
ministerie van Binnenlandsche Zaken in te leveren. Van het patriotisch gezinde en
waarheidslievende Deutsche volk wordt verwacht, dat allen, die werkelijk
mededeelingen kunnen doen, gegrond op eigen waarneming of op betrouwbare brieven, aan
dezen oproep gevolg zullen geven".

1155

Het Deutsche leger in België.

De overstrooming van België door de Deutsche legers heeft zijn normalen, in de
laatste dagen bijna vreedzaam verloop. Antwerpen schijnt met rust te worden gelaten,
in Brussel is alles kalm en gedrukt over de oorlogsschatting van twee honderd
1160 millioen francs en in Gent maakt men zich gereed, de stad zonder slag of stoot over
te geven: reeds zijn alle militairen naar Antwerpen vertrokken, de burgerwacht heeft
de wapenen ingeleverd en de burgemeester richtte de noodige waarschuwingen tot de
gemeentenaren, om zich kalm en waardig te gedragen. Vergissen wij ons niet, dan heeft
het Belgische leger zijn taak volbracht. Teruggetrokken in zijn beide stellingen,
1165 Antwerpen en Namen, zal het wel geen uitvallen meer ondernemen, alleen noodzaakt het
een deel van het Deutsche leger in België te blijven, om een aanval in den rug van de
hoofdmacht te breken. Intusschen, de wensch van koning Albert: "Roem dale over u,
dapper Belgisch leger!" is vervuld en ook het aanzien van België, dat zijn
onafhankelijkheid zoo schitterend verdedigde, is niet weinig verhoogd.

1170

Het ultimatum van Japan.

Morgen (Zondag) om drie uur loopt de termijn af, binnen welke Deutschland op het
Japansche ultimatum zal moeten antwoorden, of anders... Natuurlijk zijn, nu in Europa
de diplomatie door het wapengeweld werd verdrongen, de gezanten ijverig in de weer,
1175 om ook hierin hun gezaghebbend woord te doen hooren. China heeft reeds bij den
Amerikaanschen gezant in Peking, dr. Reinsch, geïnformeerd, welke de gedragslijn van
zijn regeering zou zijn, indien Deutschland eens Kiaou-Tsjou aan Amerika afstond, met
het verzoek het op zijn beurt aan China te geven. Blijkbaar is deze stap van de
Chineesche republiek ingegeven door Deutschland en een eerste poging om ook de
1180 Vereenigde Staten wat uit hun isolement te trekken. Doch president Wilson zal zich
wel wachten een duidelijk antwoord te geven en zonder Engeland's of Japans medeweten
of goedvinden zal hij zeker niet een dergelijke verklaring geven. Dat Deutschland
voor morgen drie uur een antwoord zal geven, wordt intusschen al zeer
onwaarschijnlijk geacht.

1185

Italië en Spanje.

De oorlogsbrand dreigt zich nog steeds uit te breiden. Wat zullen Spanje en Italië
doen? In beide landen valt een stemming waar te nemen, die onmiskenbaar
"deutschfeindlich" is. Italië, de bondgenoot van Deutschland en Oostenrijk, schijnt
1190 zich om zijn bondsplichten niet veel te bekommeren en uit dezen oorlog zooveel
mogelijk voordeel te willen behalen, van welke kant dan ook. Reeds moet de
Oostenrijksche gezant, de hertog van Avarna, de regeering toezeggingen hebben gedaan,
welke voor Italiaansche belangen in den Balkan zeer gunstig zouden zijn, op
voorwaarde dat de bondgenoot niet naar den vijand overliep! Doch het Italiaansche
1195 volk houdt Fransch-gezinde betoogingen en haat den Oostenrijker. En naar de "New-York
Herald" uit Rome bericht, heeft Italië aan Frankrijk en Engeland reeds volkomen
vrijheid gelaten in de Adriatische zee! De regeering is bijna onafgebroken bijeen en
werkt ijverig om leger en vloot in gereedheid te brengen. Zal Italië partij kiezen
tegen zijn bondgenooten? Zoo het de eerlijkheid verloren heeft, mogen het tenminste
1200 de overwinningen der Deutsche troepen gedurende de laatste dagen afschrikken van een
trouweloosheid, welke het duur zou moeten betalen. En ook in Spanje wordt onrust
waargenomen. Voor de Fransche en Engelsche gezantschappen zijn geestdriftige
betoogingen gehouden en openlijk wordt beweerd, dat Spanje zich niet neutraal mag
houden. Aldus ook de leider der liberalen Romanones, in de "Diario Universal". Men
1205 vreest, dat, welke partij ook wint, het land schade zal lijden, wegens zijn

onthouding van steun. Doch Spanje is door geen verdrag gebonden, kan niet gedwongen worden, dezen wereldoorlog nog te verbreiden, al zal het licht ontvlambare Spaansche volk waarschijnlijk zeer te lijden hebben onder de gevolgen. Wie weet, welke bloedige oproeren het land nog zullen teisteren!

1210

De Oorsprong van den Europeeschen oorlog.

Is er logica in de geschiedenis? Is er "historische noodzakelijkheid" in het gebeuren, in het optreden van gevolgen der reeds bekende oorzaken? Het begin van den grooten Europeeschen strijd, dat wij dezer dagen beleven, zou het ons weer met
1215 nieuwen moed doen gelooven, nadat we zooveel toevalligs, niet nader verklaarbaars hebben zien gebeuren, nadat zooveel, dat als "historisch noodwendig" met groote beslistheid werd aangekondigd, verkoos uit te blijven. Er is zeer zeker machtige logica in de ontzettende gebeurtenissen, die wij komen te beleven. Wij beseffen in somberen ernst, dat we beleven gebeurtenissen, die bestemd schijnen om een zeker
1220 tijdperk af te sluiten en een nieuw te beginnen; gebeurtenissen, die, als we het verledene slechts oppervlakkig herdenken, onvermijdelijk komen moesten.. Het thans af te sluiten tijdperk zal moeten liggen tusschen de jaren 1870 en 1914. Het werd reeds gewoonlijk genoemd dat van den gewapenden vrede... De tijdperken der 19de-eeuwsche geschiedenis sedert 1815, sedert Napoleons val, het Congres van Weenen en het Heilig
1225 Verbond vertoonen krachtige, scherp aanduidende en begrip-verhelderende lijnen; lijnen, die in dat jaartal 1870 een harer machtige rustpunten vinden. In 1870 wordt de reactie van het nationaliteitsbegrip, de nationale revolutiegedachte, sedert 1815 zoo stormverwekkend in de groote Europeesche gebeurtenissen, tot rust gebracht door de ongeveer gelijktijdige totstandkoming der Duitsche en Italiaansche eenheid. De
1230 eenheid van het groote, massieve Duitschland wordt geboren in en door den oorlog met den erfvijand, met Frankrijk; zij wordt uitgeroepen in de roemrijke Spiegelzaal van het Slot van Versailles, tijdens het beleg van Parijs in Januari 1871. Daar stond dan het groote, nieuwe Duitsche keizerrijk in Midden-Europa, jong, krachtig en ondernemingslustig, roemvol na een reeks van overwinningen. Duitschland was sedert de
1235 latere middeleeuwen zwak geweest door inwendige verdeeldheid; nu was het door eenheid wederom machtig. Dat had Bismarck's genie tot stand gebracht. Door Bismarck's genie was in 1866 Oostenrijk buiten de Duitsche eenheid gestooten op eene besliste, doch niet al te harde wijze, waardoor Oostenrijk, het land der Duitsch-gemeenschappelijke kultuur, waaraan Wilhelm II nog dezer dagen in zijn oorlogsmanifest herinnerde, niet
1240 tot een geslagen vijand van het te stichten Duitsche Rijk werd gemaakt. Het was ook Bismarck, die na 1870 den dan optredenden leider der Oostenrijk-Hongaarsche staatkunde, den Hongaarschen graaf Andrassy, spoedig ervan overtuigde, dat Oostenrijk-Hongarije beter deed, van alle deelneming aan zuiver-Duitsche aangelegenheden en van alle revanche af te zien en het zwaartepunt zijner
1245 buitenlandsche politiek te gaan verleggen naar het Zuid-Oosten, naar den Balkan. Het keizerrijk Oostenrijk en het keizerrijk Duitschland zouden dan voortaan geen tegenstrijdige belangen op eenzelfde gebied meer hebben, want de Oostersche kwestie was immers voor Duitschland, volgens denzelfden Bismarck, de knoken van één Pommerschen grenadier niet waard. Hier ligt sedert 1870 de oorzaak der steeds dieper
1250 wordende tegenstelling tusschen Duitschland-Oostenrijk eener- en Rusland anderzijds. Sedert 1815, sedert hun anti-Fransche wapenbroederschap, had de zwakke, veranderlijke Oostenrijksche staatkunde in den loop der 19de eeuw al heel weinig reden tot tevredenheid aan Rusland gegeven. En nu zou de Oostenrijk-Hongaarsche monarchie, na hare inwendige nationale tegenstellingen min of meer te hebben verzoend en aldus tot
1255 een machtige grootheid geworden, meer en meer als een beduidende mededinger optreden van het kolossale Rusland in zeer ijverige en naijverige Balkanpolitiek. De Russische Balkanpolitiek dagteekent vrijwel van het begin van Rusland als Europeesche mogendheid. Dat gaat niet vroeger terug dan het begin der 18e eeuw. Peter de Groote maakte toen, zooveel hij kon, het meer-Aziatische Rusland tot een Europeesch rijk, vooral door de verovering der Oostzeeprovinciën, welke zijn land voor West-Europa eenigszins behoorlijk toegankelijk maakte. De groote Catharina schoof in de tweede helft der 18de eeuw de zuidelijke grenzen van Rusland tot aan de geheele Noordkust der Zwarte Zee. Reeds omstreeks 1770 moest Rusland door Oostenrijk en Pruisen worden
1260 afgehouden van een gedeeltelijke verovering van Turkije, door den sterk geworden beer opmerkzaam te maken op een andere prooi, op het ongelukkige Polen. Toch leefde sedert dien tijd een heerlijke droom in het brein van den halfbarbaarschen kolossus: de verovering van Constantinopel, het herstel van het Oost-Romeinsche Rijk. Van Byzantium had Rusland zijn beschaving en zijn godsdienst gekregen; die beschaving en die godsdienst, door de Mohammedaansche Turken uit Constantinopel verdreven, waren in
1265 Rusland bewaard; de Russische Beer voelde zich alzoo volkomen gerechtigd, om, door zijn klauwen in den Bosporus te slaan, de anti-Christelijke Turken uit het hun

vreemde Europa te verdrijven en zichzelf in het heerlijk Byzantium te nestelen. Sedert het laatste der 18de en in den loop der 19de eeuw heeft Rusland herhaaldelijk pogingen gedaan, om dien zoeten droom te verwezenlijken. Het Fransch-Russisch verbond
1275 tusschen Napoleon en Alexander I, 1807-1812, van den vrede van Tilsitt tot aan den Franschen veldtocht tegen Rusland, sedert 1890 door de Fransche geschiedschrijvers met voorliefde bestudeerd, was van Russischen kant grootdeels op dit denkbeeld gevestigd. De geheime, doch krachtige tegenwerking van een Russische verovering van
1280 Turkije door Napoleon was dan ook een voorname oorzaak van de breuk tusschen hem en Alexander in 1812. Steeds en vooral door den Krim-oorlog (1854-1856) hebben al de groote Europeesche mogendheden, en vooral Engeland en Frankrijk, standvastig getoond, dat zij de verwerkelijking der groote orthodox-Russische veroveringsplannen niet zouden dulden. Toen echter de Russische Beer begreep, dat men hem zelve de
1285 heerschappij over Bosporus en Dardanellen nooit zou gunnen, heeft hij besloten, zijn kleine Slavische broedervolkeren in den Noordelijken Balkan, de Serven en Montenegrijnen en ook de Bulgaren, met alle kracht te gaan steunen, om, door voogdij over hen, een overwegenden invloed in het Zuid-Oosten van Europa te kunnen oefenen. Dat de Europeesche mogendheden ook dit niet gaarne zagen, toonde het Congres van
1290 Berlijn in 1878. Daar werden vredesvoorwaarden, in datzelfde jaar door Rusland van Turkije grootendeels ten voordeele der Slavische Balkanstaten verkregen, na den heftigen oorlog van 1877, door de gezamenlijke Europeesche mogendheden... herzien. Het was hier wederom allereerst Engeland, dat in samenwerking met Bismarck en
1295 Andrassy, aan de Russische politiek zoo beslist mogelijk den voet dwars zette; Engeland, dat in die jaren in Rusland zijn grooten vijand zag, met wien hij ook door onvermijdelijke botsing van belangen in Midden-Azië vroeg of laat in een "historisch-noodwendigen" oorlog had moeten geraken... en niet geraakt is! Sedert het Congres van Berlijn bestond de tegenstelling tusschen Oostenrijk-Duitschland en Rusland voorgoed. Het wekte Ruslands groote woede, dat dat Congres de bezetting van Bosnië en Herzegowina, deelen van het Turksche rijk, door Oostenrijk, als gevolg der
1300 anarchische toestanden in die landen in 1876 en 1877 wenschelijk geacht, bestendigde. Dat was een eerste groot succes der nieuwe Oostenrijksche politiek naar Bismarcks bedoeling! Of het Oostenrijk tot duurzamen zegen zal strekken, dat is een der vragen, die in de uitkomst van den thans begonnen Europeeschen oorlog beantwoording zoeken. Ondanks de oprechte pogingen van Bismarck om het nieuwe Deutsche Rijk in vrede en
1305 vriendschap te doen blijven met den naburigen Russischen potentaat, voor wien het Deutsche imperialisme in meerder opzicht door oude wapenbroederschap en gemeenschap in autocratische, militairistische neiging sympathie moest gevoelen, trok zich de Russische politiek meer en meer van de Deutsche terug. Rusland zag met verbazing en schrik de snelle ontwikkeling van het jonge Deutsche Rijk. Het was gewend geweest aan
1310 een verdeeld en machteloos Duitschland, waarover het zich sedert den Napoleontischen tijd een soort van voogdij toeëigende. Het rekende zich de eer toe, Pruisen uit de Napoleontische slavernij te hebben verlost. Pruisen was lang dankbaar geweest, maar sedert 1870 voerde het in Duitschland eene zeer krachtige en zelfbewuste hegemonie. Bovendien en daarom had Bismarck er geen acht op geslagen, dat zijne
1315 protectonistische rijkspolitiek sedert 1878 aan den Russischen landbouw groote schade moest doen. Rusland stond dan sedert 1878 aardrijkskundig en politiek volkomen geïsoleerd in Europa. Duitschland en Oostenrijk, als het heerschende land in de Donau-monarchie, waren innig verbonden in nationale, historische en geestelijke betrekkingen. Het was Ruslands wrok, die vroeg of laat "historisch-noodwendig" tot
1320 een strijd tusschen deze drie zou moeten leiden. En deze "historische" noodwendigheid is opgegaan... De voortgezette Balkanpolitiek van Oostenrijk, hard en meêdoogenloos voor het Slavische Servië, maakte haar steeds dringender. De Servische haat-moord bracht de laatste aanleiding. Germaansche kracht, Germaansche trots werd fel besprongen door Slavischen h? en opende daarom den verschrikkelijken strijd.
1325 Slavisch-Oostenrijksche (Duitsche) wedijver in Balkanpolitiek is echter niet de eenige tegenstelling, die in den grooten Europeeschen oorlog zal uitgevochten moeten worden. Sedert 1870 was de bijna steeds heerschende gedragslijn der Fransche politiek: "revanche" voor de smadelijke nederlaag. Met deze gedachte stond Frankrijk echter langen tijd alleen in Europa. Niemand wilde het helpen aan zijn revanche. En
1330 het duurde ook lang, eer het geïsoleerde, wrokkende, Rusland neiging toonde, om op Frankrijks vriendschapsaanbiedingen in te gaan. Sedert 1812 waren de Czaren vervuld geweest van schrik en verachting jegens het klassieke land der revolutie. Vooral de geweldige Nikolaas I minachtte Frankrijk. Dat belette den revanche-lustigen Fransozen niet, standvastig Rusland te vleien en den Russischen Beer, wiens anti-Germaansche
1335 instincten zij kenden ten slotte te verleiden, door hem millioenen en milliarden ter leen toe te staan. Vriendschap met het geïsoleerde Rusland werd voor Frankrijk meer en meer noodzakelijk sedert de aansluiting van het jonge koninkrijk Italië bij het

1340 Duitsch-Oostenrijksch verbond tengevolge der Italiaansch-Fransche vijandschap door economische strijdigheden en door de Fransche bezetting van Tunis, het gebied van Carthago, waarop het jong-imperialistisch Italië zijn oog had gevestigd (1881). Daarmede was in 1883 het Drievoudig Verbond tot stand gekomen. Alleen op Rusland kon Frankrijk zijn hoop vestigen. Want met Engeland was het allesbehalve op goeden voet, sedert het, na '70 spoedig weer op krachten gekomen, zijn koloniaal rijk, in de 18de eeuw nog het grootste, belangrijk en succesvol weer uitbreidde en daardoor natuurlijk

1345 Engeland's onrust moest wekken. Engeland was ook de vijand van Rusland. Rusland, Rusland alleen, was dus de eenig mogelijke, de noodzakelijke bondgenoot voor het nieuw-omhoogstrevende en revanche-lustige Frankrijk. En sedert 1880-1890 heeft dan ook de Russische Czaar, zijn aarzeling overwinnende, vooral ter wille van het goud, het met Marianne aan willen leggen... Ziedaar dus de Fransche revanchegedachte,

1350 gekoppeld aan de Oostersche Kwestie, als oorzakelijke factoren in dezen uitgebroken werelddeelstrijd. Maar daarmede is de vraag, waarom het gaat en hoe het zoo gekomen is, nog niet uitgeput. Want waardoor is Engeland sedert het begin der Middeleeuwen een bijna voortdurende, een waarlijk historische vijand van Frankrijk en nog lang na 1870 de meest besliste tegenstander, de mededinger van Frankrijk en Rusland in de

1355 koloniale wereldpolitiek; waardoor is Engeland in den grooten oorlog, dien wij thans gaan beleven, naast Frankrijk en Rusland komen te staan? Waardoor? Wij weten het allen. We hebben het onder onze oogen zien gebeuren. We zijn de getuigen geweest van dien geschiedkundig zoo uiterst merkwaardigen ommezwaai, steunpunt der "onmetelijke" hoop, die Frankrijk thans koestert. We herinneren ons ook

1360 een "Hochland"-artikel, waarin professor Martin Spahn de zaak zoo helder uiteen heeft gezet. De Duitsche Keizer sprak in zijn oorlogsmanifest van "afgunstigen", die zijn rijk belaagden en het den strijd wilden aandoen... De grootsche economische ontwikkeling van het trotsche jonge Duitsche Rijk nazijn heerlijken oorlogsroem van 1870, liet niet na, de aandacht en den naijver van Engeland te wekken. We weten het

1365 allen, het is eene overbekende, historische verschijning geweest: de geweldige opkomst der Duitsche nijverheid, der Duitsche technische wetenschap, der Duitsche kracht, die Engeland op zij drongen van alle markten, niet alleen in Europa maar in geheel de wereld. De Duitsche fabrieken bezorgden aan Engeland een economische crisis. Haar product werd zelfs, na "goedkoop en slecht" te zijn geweest, ook goed en

1370 mooi. Gebruikmaking van geheel zijn overmacht en van al zijn behendigheid had Engeland noodig, om tusschen de jaren '80 en '90 te verhinderen, dat Duitschland niet alleen uitgestrekte, maar ook waardevolle koloniën in meerdere werelddeelen zou krijgen. En Duitschland ging er zoo waar ook naar streven, een groote oorlogsvloot te bezitten, om zijn wereldhandel en zijn koloniën te beschermen. Nog lang bleef de

1375 verhouding tusschen Engeland en Duitschland behoorlijk. Familiebetrekkingen en persoonlijke sympathieën tusschen de heerschers in de beide landen deden daar het hunne toe. Nog in 1898 dreigde zeer ernstig een oorlog tusschen het elkander vijandige Frankrijk en Engeland om eene midden-Afrikaansche kwestie, waarin Frankrijk moest toegeven. Totdat met de troonbestijging van Eduard VII de groote ommezwaai

1380 kwam, de nieuwe groepeerings, een soort van "renversement des alliances" en van dergelijke gevolgen. Persoonlijk moet Eduard VII daar zeer veel toe bij hebben gedragen. Het is bekend, dat hij als koning voor Engeland veel meer heeft gepraeesteerd dan men van den "Prins van Wales" durfde verwachten. Aan zijn persoonlijke overtuiging wordt toegeschreven, dat de Engelsche politiek meer en meer

1385 haar aandacht ging vestigen op het groote gevaar, dat Engeland dreigde van de Duitsche concurrentie. Ook Spahn vermeldt, dat Eduard VII, de oudere man met zooveel "ervaring" in het leven, een persoonlijken en levendigen afkeer moet hebben gekoesterd van het eigenaardige, zich gaarne uitende grootheidsbewustzijn van zijnen Duitschen oomzegger

1390 Wilhelm II. Eduard VII maakte van de ontelbare, persoonlijke relaties, die hij gedurende een lang leven overal op het vaste land en vooral in Parijs had verkregen, gebruik, om, vooral door zijn persoonlijke bemoeiingen, een betere, een standvastige verhouding tot Frankrijk te verkrijgen. Dat kon met het oog op de gevoelens, waarvan Engeland zich meer en meer doordrong ten opzichte van Duitschland en met het oog op

1395 de revanche-gedachte in Frankrijk niet moeilijk vallen. Gemeenschappelijk verzet tegen Duitsche machtsuitbreiding, tegen Duitsche aanspraken was een uitstekende basis voor eene nieuwe "entente cordiale", die haar antecedent had in het tijdperk 1830-1840, dat het opkomende liberalisme in Engeland en Frankrijk had zien samenwerken; eene basis van overeenstemming, waarbij de bestaande koloniale geschillen tusschen de

1400 twee landen gemakkelijk konden worden geregeld. Het was de bedoeling der politiek van Eduard VII, Duitschland in Europa te isoleeren. De totstandkoming der "entente cordiale" was daartoe de belangrijkste stap. Engeland verliet daarmede zijn langjarig vrijwillig isolement. Een betere verstandhouding tusschen Rusland en Engeland zou

1405 langzaam, maar zeker volgen. Italië was niet door al te sterke banden van
volkssympathieën aan Oostenrijk en Duitschland gebonden. Integendeel, de Italiaan
haat van nature den "Tedesco", heeft aan Oostenrijk zeer slechte historische
herinneringen, voelt eenige Latijnsche verwantschap met Frankrijk en heeft ook in
1410 zijne tegenwoordige staatkunde te veel oorzaak tot verwijdering van Oostenrijk, dan
dat de zuiver historische redenen tot aansluiting bij het Duitsche Rijk en bij
Oostenrijk veel kracht zouden hebben behouden. Van de Engelsche staatkunde is dus de
stoot uitgegaan, om Europa tegenover Duitsche machtsontwikkeling in één gelid te
plaatsen. Alleen Oostenrijk, het Duitsche Oostenrijk, hield zich met innige en
broederlijke trouw aan Duitschlands zijde. En er is geen enkel positief beginsel, het
1415 is slechts de gemeenschappelijke afkeer van en vrees voor Duitsche kracht en Duitsch
bewustzijn, welke de heterogene bondgenooten, Frankrijk, Engeland en Rusland, vroeger
vijandig aan elkaar, op een negatieve basis vereenigt en zelfs de hulp der
"unheimliche" Mongoolsche Japanners tegen de zelfbewuste Germanen niet schuwt.
Drieërlei is dus de oorzaak van strijd, die thans in één grooten oorlog moet worden
1420 uitgevochten: I. de worsteling om het leiderschap op den Balkan tusschen Rusland en
Oostenrijk; II. de revanche-gedachte in Frankrijk; III. de strijd om de
wereldhegemonie tusschen Engeland en Duitschland.
Reeds in 1911 heeft de vrede aan een zijden draad gehangen. De Marokko-kwestie had
toen de aanleiding kunnen worden tot de groote uitbarsting, die vroeg of laat aan het
1425 tijdperk van den gewapenden vrede een einde moest maken. Vroeg of laat, historisch
noodwendig... Dat we er toch nog ooit aan hebben getwijfeld! We waren alleen nu en
dan naïef genoeg, om te gelooven, dat de moderne oorlog door zijn geraffineerde
verschrikkingen, zichzelf onmogelijk zou maken, dat de ontzettende economische
ontwrichtingen van den modernen oorlogstoestand ten slotte de belanghebbenden terug
1430 zouden doen deinzen... En nu nog, kunnen we het haast niet gelooven, dat het
werkelijkheid is, wat er gebeurt. In den zomer van 1911 liet men het, evengoed als in
1914, aan Duitschland over, of de zijden draad zou worden doorgeknipt. Na rijp beraad
heeft de Duitsche Keizer toen van oorlog af moeten zien, omdat zijn marinestaf hem
zeide, dat de Duitsche oorlogsvloot op verre na niet tegen de Engelsche opgewassen
1435 zou zijn en omdat de droge, heete zomer het levensmiddel en vraagstuk bijzonder
hachelijk zou maken. Nu, in 1914, is de Duitsche reus het eerst zwaar gewapend
opgestaan en heeft zijn duidelijken wil getoond, om het er op aan te laten komen.
Niet Oostenrijk, waarom het begonnen is, maar hij heeft de eerste slagen uitgedeeld.
Met ontzaglijk, zwaardrukkend, ja, duizelingwekkend zelfvertrouwen heeft hij het
1440 aangedurfd, al zijn vijanden tegelijk uit te dagen; met somber geweld van diepen,
weloverwogen ernst en alleruiterste krachtsinspanning wil hij zijn vijanden dwingen.
Wat zal de afloop zijn van den reuzenstrijd? Wat moeten wij verwachten? Wij weten het
niet.
Zullen de 132 kanonnen van 34 c.M. der Engelsche vloot de op verre na niet zoo sterke
1445 Duitsche verpletteren? Zal de Duitsch-Oostenrijksche landmacht, hoe geweldig talrijk
en voortreffelijk ook, in staat zijn om met dubbel front zóó ontzaglijke machten te
vernietigen? Zal de Slavische woede het Oostenrijk-Hongaarsche rijk verbrijzelen en
heerschen? Wij weten het niet en we weten niet, wat wij moeten verwachten. De
Laconische, zelfbewuste korthed der Duitsche oorlogsberichten wekt meer vertrouwen
1450 dan het pathetisch gebral der Belgische en Fransch-Belgische heldhaftigheidsfanfaren.
We kennen de Fransche leugens van 1870. De Duitsche kracht, de Duitsche ernst dwingt
bewondering af. Het officieele Frankrijk kan niet anders dan ons met weezin
vervullen. Het Legioen van Eer geeft zelfs aan de stad Luik geen eer meer. Wat moeten
1455 wij dan van den afloop verwachten? Een Groot-Germaansch Rijk? Een modern Macedonië?
De uitwerking van een gedachte als van Philippus II en Alexander den Grooten? En
moeten wij, Nederlanders, naar de stem van Demosthenes hooren? Of zullen wij de
politiek van een Aeschines volgen?? Wij weten het niet. Wat wij alleen duidelijk voor
1460 ons zien in de ontzettende crisis is het hoog merkwaardige feit, dat de
zwaardreigende "internationale" sociaal-democratie – een der belangrijkste
verschijnselen van het afgeloopen tijdperk van den gewapenden vrede – bij het
allereerste begin van den grooten oorlog zonder slag of stoot nationaal is geworden.
En wat wij weten is alleen, dat het laatste tijdperk der algemeene geschiedenis, het
1465 tijdperk (sedert 1870) van den gewapenden vrede in 1914 onherroepelijk is afgesloten.
Met het Evangelie der Mis in oorlogstijd, welke in de strijdvoerende landen zeer
zeker wel met innige devotie zal worden opgedragen, kunnen wij slechts zeggen:
"Oportet enim haec fieri, sed nondum est finis" – "want dit alles moet gebeuren, maar
het einde is nog niet daar." Mr. L. J. C. VAN GORKOM.

GEMENGDE BERICHTEN.

Als Duitschland wint en als Duitschland verliest.

1470 In Nash's Magazine heeft Hilaire Belloc voorspellingen gedaan voor de beide
mogelijkheden: dat Duitschland dezen oorlog wint en dat 't hem verliest. Wij vinden
er een en ander van in de "N. R. Ct." De schrijver acht het onwaarschijnlijk, dat
Duitschland, in geval het de zege behaalt, zichzelf zal bezwaren met meer Europeesch
1475 grondgebied. Wel zal het de kleine naties om zich heen als ondergeschikte en
bondgenootschappelijke staten beschouwen, in 't bijzonder Nederland en België.
Dezelfde houding zal het vermoedelijk aannemen tegenover Zwitserland. Frankrijk zou
't bij verdrag dwingen al zijn vestingen te ontmantelen. Het zou voorts dit land zeer
vernerende handelsvoorwaarden voorschrijven en het een groote blijvende
1480 oorlogsschatting opleggen. In heel West-Europa zou het alle nieuwe wapeningen
verbieden. 't Is meer waarschijnlijk, dat het de havens en scheepswerven der Noordzee
voor eigen doeleinden zou gebruiken, dan dat het zou pogen ze rechtstreeks te
beheerschen. Mogelijk zou het (maar 't ware onverstandig) de Fransch-Belgische grens
meer naar 't Zuiden willen verleggen, teneinde een kleinen afhankelijken bondgenoot
1485 te verkrijgen, die over de havens van 't Nauw van Calais beschikt. Zeker zou het naar
alle kanten koloniaal bezit nemen, en wel in 't bizonder de Afrikaansche bezittingen
van Frankrijk. Op zijn Oostelijke grens zou Duitschland's taak moeielijker zijn, want
't is niet doenlijk Rusland zóó te verslaan, dat het hulpeloos wordt. Men kan
aannemen, dat Duitschland in samenwerking met Oostenrijk een kwasi-onafhankelijke
1490 linie van staten zou trachten te vormen, waardoor Rusland van Europa wordt
afgesneden. Indien Duitschland de nederlaag lijdt op t Westelijk oorlogsterrein, zal
het snel worden verslagen en eens-voor-al. Indien de Duitschers het afleggen op de
Maaslinie en teruggedrongen worden achter den Rijn of gevaar loopen te worden
ingesloten, zal de oorlog over enkele weken zijn gewonnen door de Westelijke
1495 mogendheden, en dan zal hij uit zijn. Want 't is duidelijk, dat er niets zou zijn uit
te richten tegen de macht van Rusland door Duitsche volkeren aan wier hoofdmacht een
dergelijke nederlaag was toegebracht. 't Is niet onwaarschijnlijk, dat, in dit geval
de oorlog spoedig ten einde zou zijn. Dit wil zeggen, dat Rusland den veldtocht niet
zou doorzetten, doch tevreden zou zijn met de resultaten, die het zonder te vechten
zou kunnen verkrijgen. Wel zou het er even hard als Frankrijk naar streven de
1500 Deutsche staten te ontwapenen en meewerken aan een algemeene beperking van de
bewapening. Voorts zou Rusland al wat niet Duitsch, maar Slavisch en Poolsch is, aan
de Oostgrenzen van Duitschland, overnemen. Met zijn bondgenooten zou Rusland
samenwerken om het Kanaal van Kiel in handen van Denemarken te stellen en om een
oorlogsschatting enz., te bepalen. Doch Rusland zou niet op groote schaal gaan
1505 annexeeren. Frankrijk zoomin als Engeland zouden Rusland te Konstantinopel willen
zien. Rusland zou trouwens tevreden zijn met een gewaarborgde overmacht in 't heele
Oosten en Zuidoosten van Europa en met een Oostzee, bevrijd van Deutsche controle.
Waarschijnlijk zouden er ook verdragen worden gesloten, waarbij de versterking van
het Noord-oostzee-Kanaal wordt verbonden. Tot zoover Belloc. 't Meest opmerkelijk is
1510 zeker wel, wat deze Engelsche schrijver aan Engeland's bondgenoot Rusland toedenkt.

Vreemdelingen in Duitschland.

Wij ontvingen inzage van een particulier telegram van heden uit Berlijn, waarin
melding wordt gemaakt van de goede stemming, die aldaar en in geheel Duitschland
1515 heerscht en hun van het vertrouwen, dat men allerwegen heeft in de zegepraal der
Duitsche wapenen. Die goede stemming openbaart zich vooral in de goede behandeling,
die vreemdelingen overal ondervinden, zelfs al behooren zij tot een natie, waarmede
Duitschland in oorlog is. De thans in grooten getale vertrekkende Amerikanen, zegt de
1520 Berlijner, zullen dit kunnen getuigen en uit de kolonies der hier gevestigde
buitenlanders is daarvan reeds getuigenis gegeven. Men is in Berlijn vooral bijzonder
vriendelijk tegenover de krijgsgevangenen. Daaromtrent zegt de afzender van het
telegram: "Een bewijs, hoe fatsoenlijk en vriendelijk hier vijanden behandeld worden,
kan men vinden in het feit, dat een groot aantal beambten er voor moeten zorgen, dat
den krijgsgevangenen niet te veel vriendelijkheden worden bewezen. Zij worden
1525 uitstekend verzorgd. Zij worden terstond na aankomst gebracht op de
exercitieterreinen der kazernen en leiden een gemoedelijk leven. De vrijheid van den
krijgsgevangene gaat zeer ver. Den geheelen dag kan hij zich in de open lucht
bewegen. Wanneer een volk zich zoo ridderlijk tegen zijne vijanden gedraagt dan
spreekt het van zelf, dat het tegenover onzijdige vreemdelingen de hoogste
1530 gastvrijheid ook nu in acht neemt en tegenover vreemdelingen, die door den krijg tot
onze tegenstanders behooren, den meesten eerbied aan den dag legt en hen hier
ongehinderd laat leven." Voor wie het bovenstaande eenigszins onbegrijpelijk mocht
zijn, kan wellicht het volgende dienen. De bevelhebber van het Wurtemberger

1535 legerkorps publiceert n.l. volgens het "Berliner Tageblatt" op 16 Augustus het
1540 volgende: "De onwaardige en beschamende tooneelen, die zich bij de aankomst der
Fransche gevangenen, van vrouwelijke zijde afgespeeld hebben, geven den
korpscommandant aanleiding bekend te maken, dat vrouwen, die zich op onwaardige wijze
naar de gevangenen toedringen, door de politie gearresteerd en dat haar namen den
opperbevelhebber medegedeeld zullen worden, die ze in de bladen publiceeren zal." En
1545 voor wien ook dit nog weer onverklaarbaar mocht zijn, kan de volgende toelichting van
dienst wezen van den correspondent te Stuttgart. Deze schrijft: "De tooneelen, waarop
deze publicatie betrekking heeft, hebben zich afgespeeld in het station te Stuttgart,
bij aankomst der eerste Fransche krijgsgevangenen. Een deel van het publiek n.l. de
dames drongen naar de gevangenen toe, om hun geschenken en bloemen te overhandigen.
Den volgenden morgen hebben eenige dames telefonisch geïnformeerd, of het geoorloofd
is den Franschen chocolade en rozen te brengen."

De Engelsche Financiën.

1550 De Engelsche regeering heeft een aanvang gemaakt met de uitgifte van
schatkistbiljetten tot een bedrag van 15 millioen pond sterling. Men meent te weten,
dat hiervan 10 millioen is bestemd voor een leening ten bate van de Belgische
regeering.

Financieel Overzicht.

1555 Vrijdag 21 Augustus 1914. Toen wij verleden week, tegenover onze waardeering voor het
vele, dat tot leniging van den toestand gedaan wordt, het betreuren moesten, dat door
velen aan de circulaire van den Minister van Justitie een verkeerde uitlegging
gegeven werd, waardoor zooveel onrust in den lande teweeggebracht werd, verheugt het
1560 ons in dit overzicht te mogen vermelden, dat genoemde circulaire in den loop van deze
week is ingetrokken. In plaats van een verzoek aan de rechtscollleges, tegenover de
zwak staanden in dezen kritieken tijd met gematigdheid op te treden, wordt in een
nieuwe circulaire verklaard, dat er volkomen aanleiding bestaat, de wet in al haar
gestrengheid toe te passen voor degenen, die, om redenen van eigenbaat of te ver
gedreven voorzichtigheid, weigeren hun schulden te betalen. Weliswaar was het te
1565 verkiezen geweest, dat reeds bij den aanvang van de crisis de circulaire aldus was
opgesteld, maar aangezien de verandering op financieel en economisch gebied zoo
onverziens intrad, en maatregelen in alle haast genomen moesten worden, werd niet
terstond vermoed, dat sommigen op een verkeerde uitlegging der circulaire berekend
waren, daar ieders medewerking tot algemeen belang verwacht mocht worden. Door deze
1570 wijziging is derhalve voorgoed een einde gemaakt aan de kwaadwillige schending van
betalingsverplichtingen en is daardoor veel gewonnen voor eenig herstel van het
economisch leven. De groote factor, die werkloosheid heeft teweeggebracht en nog doet
uitbreiden, blijft voorzeker de stilstand van handel en scheepvaart. Beide zijn zeer
bemoelijkjt door de oorlogvoerende naties. In het begin van den strijd stond de
1575 scheepvaart totaal stil, maar door het groote belang, dat alle landen bij de
scheepvaart hebben, was het ondoenlijk den toestand zoo te laten en is, op advies van
de Britsche admiraliteit, verlof gegeven, zooveel mogelijk de vaart op de Engelsche
havens weder open te stellen, waaraan gewillig gehoor werd gegeven. Deze maatregel is
natuurlijk zeer in het belang van den in- en uitvoer. De vaart op de Noordzee,
1580 aanvankelijk gevaarlijk geacht in verband met de mijnen, is deze week geheel
heropend, zoodat de geregelde lijnen der Holl. Stoombootmaatschappij en die der
General Transport Company hervat zijn. Ook de Koninkl. Holl. Lloyd, de Kon. West-
Indische Maildienst, uitsluitend met passagiersbooten, en de Stoomvaart-Maatschappij
"Nederland", die eenige havens uitsluit, onderhouden hunne diensten. Onze
1585 binnenvaart, die 20.000 bodems telt, met een bevolking van ongeveer 100.000 zielen,
treft de slag, dat zoovele werkkrachten door de mobilisatie zijn weggenomen, met het
gevolg, dat vele vaartuigen zonder schipper, knecht of beiden zitten en de schepen
werkeloos aan den wal liggen.
Het was een goed teeken deze week te vernemen, dat de uitvoer naar Duitschland weder
1590 is opengesteld. Belangrijke hoeveelheden kaas, boteren groenten zijn Duitschland
weder ingevoerd, terwijl de grenzen ook zijn opengesteld voor levend vee; de
zuivelfabrieken in de grens-provincies kunnen dus weder den arbeid hervatten. Er
bestond in het begin wel eenige onrust aangaande het verzenden van onze
levensmiddelen naar het buitenland. Te dien opzichte kan ter geruststelling
1595 medegedeeld worden, dat de sub-commissie van het Koninkl. Steuncomité al haar
aandacht wijdt, dat voor binnenlandsch verbruik genoeg in het land blijft; men
vergete niet, dat van sommige producten, vooral landen tuinbouwproducten, een
zoodanige overvloed is, dat zij bij normaal verkeer binnenslands niet geheel
verbruikt kan worden. Daarbij rekene men, dat, wanneer Holland van zijn overvloed

Naspeuringen van Paul Theelen: 22 augustus 1914

1600 zijner producten naar 't buitenland uitvoert, het ook andere producten, waaraan het
behoefte heeft, als graan, steenkolen, zout, e. a. alsmede grondstoffen en
hulpmiddelen voor landbouw, veeteelt en nijverheid van het buitenland betrekken kan.
Het kolenvraagstuk zal waarschijnlijk geen zorgen meer baren, daar men in Engeland
1605 bereid is te leveren, terwijl ook uit andere mededeelingen blijkt, dat binnenkort op
de opening van de Duitsche grens voor kolen en grondstoffen mag gehoopt worden.
Vandaag werd medegedeeld, dat het uitvoerverbod van Engelsche steenkolen naar
Nederland is opgeheven, onder voorwaarde, dat de kolen werkelijk uitsluitend voor
Nederland bestemd moeten zijn. De Duitsche regeering heeft toestemming verleend tot
1610 uitvoer van kolen naar Holland bestemd voor wagens en scheepsladingen, die vóór het
uitvaardigen van het uitvoerverbod reeds beladen waren, doch aan de grens werden
opgehouden, terwijl ook een beperkte hoeveelheid, uitsluitend bestemd voor
spoorwagens, is toegestaan. Om zooveel mogelijk eenheid in samenwerking te verkrijgen
tusschen de verschillende vakken van groot- en kleinhandel zijn commissies gevormd,
die onderling overleggen de relaties groot- en kleinhandel op den gewonen voet te
1615 herstellen. Ook voor degenen, die belang hebben bij de cultures in Nederlandsch Oost-
Indië, is deze week krachtig opgetreden; op initiatief nl. van den president der
Nederl. Bank is op een vergadering van belanghebbenden besloten, tot aanneming eener
motie met het doel commissies te benoemen op de hoofdcentra der cultures in Indië,
voor het geval de telegraphische gemeenschap met Nederl. Indië verbroken mocht
1620 worden, welke commissies de belangen der cultures behartigen zullen, deze bij het
gouvernement van Nederl. Indië zullen voorstaan en de vertegenwoordigers der
ondernemingen van advies zullen dienen zonder onderscheid te maken ten opzichte van
de nationaliteit der belanghebbenden. Om niets onbeproefd te laten, de crisis van den
middenstand te bezweren, is deze week op eene vergadering van de besturen van alle
1625 Nederlandsche middenstandscrdietbanken en alle vereenigingen, aangestoten bij den
Middenstandsbond, onder voorzitterschap van dr. Bosen op diens voorstel de Centrale
Middenstandscrdietbank opgericht; men was het er volkomen over eens, dat daardoor
meer eenheid in de algemeene samenwerking verkregen zou worden.
Deze centrale credietbank stelt zich in verbinding met de geldmarkt te Amsterdam en
1630 de Nederlandsche Bank en heeft tot doel credieten te verleen, uitsluitend aan alle
credietbanken voor den middenstand. Ten einde credieten van deze Centrale te
verlangen, moeten deze banken van de credietnemers de noodige zekerheid hebben, die
door de Centrale geeischt wordt. Dr. Bos drong er bij de aanwezigen op aan zooveel
mogelijk vergaderingen te beleggen, ten einde op ruime schaal aandeelen te plaatsen,
1635 en zooals bekend is wordt door geheel Nederland onvermoeid gearbeid tot stichting van
locale banken, die zich geheel aansluiten zullen aan de Nederlandsche Centrale;
zoodoende wordt als één man voor 't belang van den middenstand opkomen.
Het onderhoud, dat de Minister van Landbouw, Handel en Nijverheid aan het
Nederlandsch correspondentiebureau der dagbladen deze week toestond, gaf meer licht
1640 over het ontstaan van den toestand der prolongatiemarkt. De minister bekende ten
volle, dat de rente-eisch voor beleeningen enz. aanvankelijk te hoog was, maar hij
toonde aan, dat de ontwikkeling van den toestand in 't begin niet te berekenen viel
en er gerechtvaardigde vrees bestond, dat een overstelpend aantal vragen zou komen,
wanneer het vragen van credieten niet zou worden bemoeilijkt. Toen in den toestand
1645 algemeen meer ontspanning kwam is door de regeering medegewerkt om tot een normalen
toestand te komen. Ook de Nederlandsche Bank, het consortium en de provinciale
bankiers hebben hun rente-eisch verlaagd, hetgeen het vertrouwen rechtvaardigt, dat,
niettegenstaande de onzekerheid, niets onbeproefd wordt gelaten. Ook deze week is de
rentevoet der Nederlandsche Bank 10 pCt. lager gesteld. Terwijl men op verschillend
1650 gebied erin slaagt te herstellen wat te herstellen valt, blijft het vraagstuk over
het heropenen der beurs nog steeds onopgelost; door de regeering en den geldhandel
wordt ernstig geraadpleegd; het groote vraagstuk is, hoedanig een overzicht te
verkrijgen van de vele verbintenissen, die nog loopende zijn, teneinde bij heropening
der beurs ongelukken te voorkomen. Daarmede in verband richtte de voorzitter der
1655 Nederlandsche Bank een schrijven tot het bestuur van de Vereeniging voor den
Effectenhandel, met het verzoek, de leden voor te stellen, aan hem vertrouwelijk
mededeeling te doen van alle prolongaties, die nog loopende zijn. Hij verzocht de
bedragen der prolongatieposten, de namen der geldgevers en geldnemers en van hen, die
stukken te leveren hebben, het soort en de aantallen fonds op daartoe opgemaakte
1660 formulieren op te geven, opdat van den geheelen stand van zaken een overzicht zou te
verkrijgen zijn. Voorts werd door den minister met de eersten uit het financiewezen
in Den Haag beraadslaagd, om door wettelijke bepalingen een langzame en geleidelijke
afwikkeling van prolongatieposten mogelijk te maken. De bedoeling is voor de te
verhandelen fondsen wettelijke koersen vast te stellen.

1665 Hoe de oplossing der zaak zal zijn moet afgewacht worden. Het zal de vraag zijn of er

1670 bij de opening der beurs koopers zullen zijn; dat de effectenhandelaren niettegenstaande de gerechtvaardigde vrees voor de toekomst een oplossing verlangen is zeker; hun zaken zijn gesloten, de nog steeds te hooge prolongatierente drukt zwaar en de belangrijke kosten voor kantoren en levensonderhoud dragen mede bij tot het verlangen naar de hervatting van zaken. A.

BINNENLAND.

Amsterdam. 22 Augustus.

OORLOGSFANTASIEËN.

1675 Wij kunnen in deze dagen maar heel weinig lezen wat andere bladen schrijven, vooral moeten wij dikwijls overslaan, wat wij de vorige week qualificeerden als geschrijf, dat beter bewaard zou wezen voor de toekomst om in romans en novellen te worden verwerkt. Doch het papier, hoe kostbaar ook, blijkt in deze tijden nog even geduldig als vroeger. Alle duimzuigerij wordt nog overtroffen door een geschiedenis, die een
1680 medewerker van de "Köln. Zeitung" Adolf Mannchen vertelde en die in het "Nieuws v. d. Dag" was overgenomen. Deze medewerker had wat vernomen van een broeder uit een – niet bestaand – Jesuïetenklooster bij Luik. In dit klooster, op 600 M. van een der forten gelegen, wist men "ingevolge de gelofte van het zwijgen" op 6 Augustus nog heelemaal niet, dat er oorlog was in 't land van Luik. Door het zwijgen kon men dan ook niets
1685 hooren! Met 6 andere broeders had hij des nachts de wacht en nu vertelt hij, hoe door een luchtvlieger brandbommen op het fort werden geworpen en hoe in korten tijd de geheele omtrek in vuur en vlam stond. De aarde beefde onder den donder der ontploffingen; zijn trommelvlies scheurde er van en de motoren snorden maar al door de lucht. "Hoewel we", zei de broeder, "in ontzettende opwinding verkeerden, hielden we aan de zwijggelofte vast", schoon de glasvensters naar binnen bogen door de ontploffingen en de 80 duims muren van het Jesuïetenklooster scheurden. Toch gingen ze zwijgende ter kapelle en luidden de klokken, waarop zinneloos gepeupel aankwam, het klooster in brand stak en 20 broeders en 1 pater met messen vermoordde. Toen namen de broeders hooi- en mestvorken en schoffels en gingen het gepeupel te lijf.
1690 Zij zwegen daarbij altijd maar met groot zwijgsel. Een der broeders, een Belg, meende, dat hij tegen Duitschers aan 't vechten was; toen hij zijn vergissing bemerkte, trachtte hij met de hooivork zijn medebroeders te bewerken onder den uitroep: "Vous êtes fous, vous êtes fous". Men pakte hem op en wierp hem over den muur. "Hij had," vertelt Adolf Mannchen, "niet alleen de wapenen tegen zijn broeders gekeerd, maar, wat erger was, de zwijggelofte verbroken". En toen riep de Overste, wien, als allen praters, het spreken geoorloofd was: "Gaat heen en redt wat te redden is". Maar in plaats van de brandweer, die men per telefoon gewaarschuwd had, dat er brand was, kwamen er tot zijn schrik Deutsche militairen, die 350 Jesuïeten in automobielen met al hun "schatten van ontzaglijke waarde" naar Duitschland
1705 meevoerden. Een 80-jarige broeder wilde niet mee en verkoos op de plaats te sterven. Allerwaarschijnlijkst is te Keulen de zwijggelofte van den broeder even opgeheven op verzoek van Adolf Mannetje en het "Nieuws" heeft oog noch oor voor het belangrijk verschijnsel, dat de Duitschers 350 zwijgende Jesuïeten in hun land hebben gehaald! Wat zegt men daarvan? En 12 uur te voren had hetzelfde "Nieuws v. d. Dag" nog in een
1710 wezenlijk verstandig artikel betoogd, hoe de pers in deze dagen dubbel op haar qui vive moest wezen om geen flaters te begaan. Dat verstandige artikel scheen de nachtedactie niet te hebben gelezen.

MAATREGELEN BIJ HEROPENING DER EFFECTENBEURS.

1715 In aansluiting bij het gisteren gemelde inzake de gehouden conferentie tusschen den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, den Minister van Justitie en de presidenten van de Nederlandsche Bank, de Nederlandsche Handelmaatschappij, de besturen van de Vereeniging voor den Geldhandel, van de Vereenigingen voor den Effectenhandel te Amsterdam en Rotterdam en het bestuur van den Provincialen Bond
1720 voor den Effectenhandel, kunnen wij nog het volgende, wat betreft de in te dienen wetsvoorstellen, mededeelen: In het door Minister Treub in te dienen wetsvoorstel zal o.m. bepaald worden, dat alle prolongatie-posten zoodanig zullen moeten worden afgewikkeld, dat dit niet tegen abnormaal lage prijzen zal kunnen geschieden. De Minister houdt de beslissing in zake opening of sluiting der beurzen in handen en zal
1725 worden bijgestaan door een door de Regeering te benoemen commissie van advies. De Minister van Justitie zal een wetsontwerp indienen, waarbij het mogelijk wordt, dat den debiteur een lange termijn ter afwikkeling wordt toegestaan, wanneer hij kan aantonen, dat hij door dezen oorlogstoestand in tijdelijke moeilijkheden is geraakt en de mogelijkheid bestaat, dat hij zich, wanneer hem voldoende tijd wordt gegeven,
1730 kan herstellen.

IN NED.-INDIE.

1735 Reuter seint ons heden uit Batavia: Alhier is bericht ontvangen van de benoeming van commissies te Amsterdam, ten doel hebbende de zaken loopende te houden, indien de telegrafische gemeenschap met Ned.-Indië mocht worden verbroken. De Javasche Bank verleent reeds sinds begin Augustus volledigen steun aan credietwaardige cultuurondernemingen en verzekert een geregelden loop van zaken.

NA HET OVERLIJDEN VAN Z.H. DEN PAUS.

1740 Zooals wij gisteren reeds meldden lieten zowel H. M. de Koningin als H. M. de Koningin-Moeder, terstond na het overlijdensbericht van Z. H. den Paus, door middel van groot-officiëren, Hoogstderzelve deelneming aan de pauselijke Internuntiatuur betuigen. Evenzoo deed geheel het corps diplomatique; de Italiaansche gezant, hertog di Calvello de la Tour, toonde zijn deelneming op bijzondere wijze. Mgr. Vallega
1745 neemt als secretaris alleen de honneurs waar, wijl Z. Em. de nuntius Mgr. Tacci zich te Brussel (of te Antwerpen?) bevindt. Te minder gemakkelijk is deze taak voor den jeugdigen en volijverigen diplomaat, wijl Mgr. Vallega thans noch uit Rome, noch uit Brussel instructies kan ontvangen, nu de telegraphische gemeenschap afgebroken is.

1750 **NEDERLANDERS UIT DEN VREEMDE.**

De "Rotterdam" der Holland-Amerika-lijn kwam Donderdag van New York te Rotterdam binnen met ruim 400 Nederlanders aan boord, die als dienstplichtigen of als vrijwilligers het vaderland komen dienen.

1755 **SOLDATENMENAGE.**

Bij Kon. Besluit is bepaald, dat gedurende het tijdvak, waarop de landmacht op voet van oorlog is gebracht, naar regelen door den Minister van Oorlog vast te stellen, voor Rijks rekening aan de soldatenmenage ter plaatse kunnen deelnemen alle niet-militairen, die diensten verrichten bij de Landmacht. Tevens is bepaald, dat voor
1760 Rijks rekening aan de soldatenmenages kunnen deelnemen: leden van vrijwillige militaire korpsen, bedienden-bestuurders-chauffeurs en andere burgerpersonen voor zoover zulks, naar het oordeel der betrokken militaire autoriteiten noodzakelijk en in het belang van den dienst wordt geacht.

1765 **SIGAREN VOOR DE SOLDATEN.**

De British American Tobacco Co. Ltd., te Londen welke ook in ons land haar kantoor en filialen heeft, heeft blijk gegeven van haar sympathie voor het Nederlandsche leger. Bij de inzameling van tabak, sigaren, sigaretten, door de Nederlandsche Vereeniging van Sigarenwinkeliers gehouden voor onze soldaten te velde gaf zij 50.000 sigaretten
1770 en enkele dagen later verblijde zij onze soldaten nogmaals met 100.000 sigaretten.

KONINKLIJK VOORBEELD.

Een leverancier van de Koningin-Moeder ontging namens H. M. een schrijven, waarin hem, met het oog op de treurige tijdsomstandigheden, waardoor vele firma's dringende
1775 behoefte hebben aan contanten, verzocht werd, zijn jaarrekening, die anders na het einde van het jaar aan H. M. wordt ingezonden, reeds nu in te zenden, wanneer hem dit gemakkelijk kon zijn. ("Vad.")

ONZE MANNEN AAN DE GRENZEN.

1780 Geachte Redactie! Beleefd roep ik uwe welwillendheid in, om door middel van uw veelgelezen blad voor het ondervolgende eens de aandacht te vragen van degenen, die reeds door hun milde gaven en plannen toonden, een warm hart voor onze soldaten te hebben. Het zou namelijk voor de vele landweermannen, die vrouw en kinderen onverzorgd achterlieten, om dient aan de grenzen te waken tegen elke schending van
1785 onze neutraliteit, aangenaam zijn, wanneer door een enkele gave (versnapering) blijk werd gegeven, dat ook om hun werk daar wordt gedacht en hun vermoeiende betrekking van wacht doen en patrouilleeren op prijs wordt gesteld. Tot heden las ik slechts van waardeering voor degenen, die in het midden van ons land en op de forten dienst deden. U bij voorbaat dankend voor de verleende plaatsruimte. Hoogachtend, Uw dw. dr.
1790 EEN RESERVIST te Zevenaar.

HET VERKEER DOOR SUEZ.

Een telegram uit Port-Said meldt, volgens de "Tel.", dat in het Suez-kanaal een toestand heerscht zooals nog nooit voorgekomen is. Het verkeer staat feitelijk stil.
1795 De haven is gevuld met schepen van alle nationaliteiten, daar de kapiteins niet verder durven gaan. Een kolossale vloot Duitsche koopvaardij-schepen wordt vastgehouden, ontdaan van de meest noodzakelijke machinedeelen en de toestellen voor

1800 draadlooze telegrafie. De geheele Deutsche zeehandel met Azië en Oost-Afrika is verlamd. Slechts schepen onder Italiaansche vlag passeeren het kanaal; zij worden belegerd door massa's vreemdelingen, die Egypte willen verlaten. De Engelsche autoriteiten hebben tal van Deutsche en Oostenrijksche officieren gearresteerd, die vermoed uit het land trachtten komen. Alle openbare diensten in Egypte staan onder controle der militairen. Telegrammen van Cairo en Alexandrië zijn aan een strenge censuur onderworpen, terwijl de inlandsche bevolking onder streng toezicht staat.

1805 Vierhonderd Amerikaansche dollarkoningen die naar hun vaderland terug wilden, hebben voor 40,000 pond te Genua het stoomschip "Principessa Nafaldo" gecharterd.

ECONOMISCH HERSTEL.

1810 De verzending van kalk uit Deutschland voor de vele kartonfabrieken in de provincie Groningen, is weder begonnen, zoodat de fabrieken, die reeds moesten worden stopgezet, weder in werking kunnen worden gebracht. Vele werkloozen zullen dus weder kunnen worden aangenomen. Men schrijft aan het "N. v. d. D.": De handelaren in koloniale waren, vleesch, eieren, groenten enz. maken door het open zijn der Pruisische grenzen goede zaken, daar de Pruisische grensbewoners naar Holland komen

1815 om hun inkoop te doen. Dit is echter niet naar den zin van de Hollandsche grensbewoners, welke thans werkloos zijn en gemeend hadden, dat zij ten minste goedkoop hun levensmiddelen konden inslaan. Te Aalten was reeds een deputatie van arbeiders naar het gemeentehuis om op dezen toestand te wijzen.

1820 **GEMENGD NIEUWS.**

Gevecht op de Noordzee.

Omtrent het voorval, dat de bemanning van den stoomtreiler "Maria van Hattum" op de Noordzee meemaakte, vernemen we nog de volgende bijzonderheden. Deze treiler bevond zich vrij dicht bij de 11 Engelsche torpedobooten. Deze hadden zeer vlug den

1825 Duitschen kruiser in 't zicht en schaarden zich snel in slaglinie. Toen begonnen ze zonder eenige waarschuwing aan den treiler te schieten en de schoten gingen zoo kort langs het schip, dat de ruiten van de stuurhut rammelden. Men maakte natuurlijk zeer spoedig dat men weg kwam en woonde dus den afloop van het gevecht niet bij. Wel heeft de bemanning nog de Engelsche torpedobooten zien wegvaren. Een der torpedobooten

1830 bleef aanmerkelijk achter, terwijl er veel stoom ontsnapte. De bewegingen, die deze boot maakte, deden vermoeden, dat zij geraakt was. Naar onze correspondent te IJmuiden ons nog meldt, spraken de visschers het vermoeden uit, dat in andere plaatsen ook nog Hollanders zitten, die hetzelfde hebben beleefd als zij. "N. v. d. D."

1835

Inkwartiering geweigerd.

Overeenkomstig den eisch van het Openbaar Ministerie bij het kantongerecht te Utrecht werd A. L. T. te Utrecht, die had geweigerd een krijgsman ter inkwartiering te ontvangen, veroordeeld tot f40 boete, bij niet betaling te vervangen door tien dagen hechtenis.

1840